

خپریدل: عمومي

د فبروري ۲۷، ۲۰۱۸

اصل: انګليسي

عمومي اسامبله

امنيت شورا

د امنيت شورا	عمومي اسامبله
د اوجندا ۳۹ ماده	دوه اويامه ناسته
	د افغانستان حالت

د افغانستان وضعیت او په نړيواله سوله او امنيت يې اغيزې

د عمومي منشي راپور

لومړۍ پيژندنه

۱. اوسنی راپور د عمومي اسامبلې د ۶۸/۱۱ پریکړه لیک او د امنیت د شورا د ۲۳۴۴ (۲۰۱۷) پریکړه لیک په تعقیب په کوم کې چې د عمومي منشي څخه غوښتل شوي وو، چې په هرو دریو میاشتو کې د افغانستان د وضعیت په اړه راپور ورکړي، وړاندې کړي.

۲. د مخکني راپور د خپریدو راهیسې کوم چې د ۲۰۱۷ کال د دسمبر په ۱۵ — (A/72/651-S/20171056) خپور شو، د سیاسي، بشري، پرمختیایي او بشري حقونو د هڅو په شمول، دا راپور په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د فعالیتونو په اړه تازه معلومات وړاندې کوي. د هغه راپور د خپریدو راهیسې کوم چې د ۲۰۱۷ کال د مارچ په ۳ نیټه خپور شو — (A/71/826-S/2017/189) د امنیت شورا د ۱۸۶۸ (۲۰۰۹) پریکړه لیک په مطابقت کې، د اوسني راپور ضمیمې د معیارونو او شاخصونو د ترلاسه کولو په برخه کې د شوي پرمختګ یوې ارزونې ته ځای ورکړي.

دویم. اړوند پرمختګونه

۳. د ولسمشرۍ مانۍ او اسلامي جمعیت ګوند تر منځ د یوه والي د لرې کیدو پر سره د را ټوکیدلې بن بست له امله د ملي یووالي حکومت تر فشار لاندې راغی. دغه اوږدمهاله شخړه د هیواد په سیاسي ډګر حاکمه شوه او د هیواد ملي یووالی یې د ګواښ سره مخ کړ. په داسې حال کې چې د اسلامي جمعیت ګوند سره نورې سیاسي ډلې هم یو ځای شوې وې او د راتلونکو ټاکنو څخه وړاندې په ټاکنیز بهیر کې یې د بدلونونو د راوستلو غوښتنه وکړه، د دواړو اړخونو تر منځ خبرواترو د ټاکنیز سیستم په اړه مباحثو ته یوه نوې ساه ورکړه. له بلې خوا، د ۲۰۱۸ کال د پارلماني او ولسوالیو شورا ګانو د ټاکنو د ترسره کولو لپاره چې د اوسني سیستم پر بنسټ دوام مومي، د ټاکنو د خپلواک کمیسیون له خوا د یوه نوي اداري هیئت د ټاکلو مسئله لا پیاوړي کړه. کله چې ملي شورا، د ۲۰۱۸ کال لپاره ملي بودیجه تصویب کړه او د ۱۲ نوماندانو له جملې څخه یې ۱۱ تنه د وزیرانو په توګه وګمارل، اجرائیه او مقننه قواوو لا رغوونکي کاري اړیکې را منځ ته کړې. دولت همدارنګه د فساد سره د مبارزې د خپلې ستراتیژي د پلې کولو په موخه هم لا نور اقدامونه ترسره کړل، او د عامه عایداتو د راغونډولو د بهیر درک یې لا زیات کړ څو وکولای شي اداري خدمتونه ښه او هغه تطبیق کړي. د شخصي سکتور وده د دوامداره امنیتي نا امنیو، د نظم د نه اطمینان او ادارې فساد له امله له ځنډ سره مخ شوه. په داسې حال کې چې دولت ضد عناصرو په ښاري مرکزونو

د

لورې

کچې

* د تخنیکي دلایلو له مخې، د ۲۰۱۸ کال د مارچ پر ۶ بیا خپور شو.

بریدونو ترسره کړل، د هیواد امنیتي وضعیت ډیر بې ټیکاهه شو، د دې په پایله کې د عامه مورال کچه راټیټه شوه او په دولت باندې باور یې له ګواښ سره مخ کړ. د بیلګې په توګه، افغان چارواکو پاکستان تورن کړ چې په خپله

خاوره کې ترهګرو ته خوندي پناه ځایونه ورکوي، دغو پېښو د افغانستان او پاکستان تر منځ تشنج لاس ته راوړي. د ۲۰۱۷ کال په اوږدو کې د ملګري تلافاتو کچه ډیره لوړه وه، د ماشومانو تلفات د دې نږدې درېیمه برخه جوړوي او جګړې د زرګونو داخلي بې ځایه شویو کسانو د بې ځایه کیدنې لامل شوې. او په پای کې، د دولت او طالبانو ترمنځ د سولې د خبرواترو په لور کم پرمختګ شوی.

الف. سیاسي پرمختګونه

۴. د مخکنی راپور له صادریدو راهیسې، د افغانستان په سیاسي فضا کې د ولسمشرۍ مانې او اسلامي جمعیت ګوند تر منځ یاده اوږده معضله حاکمه ده او دې معضلې د دولت او سیاسي مخالفینو د دواړو کلیدي کسانو پاملرنه ځان ته راوړلې، ملي وحدت یې تر پوښتنې لاندې راوستي او د ملي اصلاحاتو د اجندا څخه یې پاملرنه بلې خوا ته اړولې. د دې بحران لامل د ولسمشر غني له خوا د بلخ ولایت لپاره د محمد عطا نور ګوښه کول و، دغې معضلې ډیر ژر هغه رقابتي نظریې چې د دولت د مشروعیت اصول ننګوي را برسیره کړې. کله چې بن بست نور هم له ځنډ سره مخ شو، د دواړو ډلو تر منځ د خبرو اترو بهیر د مخالفینو د دوامداره اندېښنو د څرګندولو لپاره د فعالیت په یوه ډګر بدل شو او مخالفو ډلو د دې بحران څخه د ټاکنیز سیستم او د اساسي قانون د اصلاحاتو لپاره د هغوي د اوږدمهاله غوښتنو د تشدید کولو لپاره وکاراوه.

۵. د ولسمشرۍ مانې او اسلامي جمعیت ګوند تر منځ پرځای پاتې اوږدو شخړو د مرکزي دولت او ښاغلي نور تر منځ څوک چې د هیواد په شمال کې یوه مطرح څیره ده او د ۲۰۰۴ کال راهیسې په بلخ کې والي پاته شوی، د اوج نکتته څرګندوي. که څه هم چې نوموړی د ۲۰۱۴ کال د ټاکنو د کمپاین پر مهال د اجرائیه رییس عبدالله یو کلیدي ملاتړی پاته شوی، د نور او د ملي یووالي د حکومت د مشرانو، هر یوه ولسمشر غني او اجرائیه رییس عبدالله تر منځ د ۲۰۱۷ کال په اوږدو کې اړیکې خرابې شوې. د روان کال په نیمایي کې، ښاغلی نور د دولت د یوه مخکښه انتقاد کونکي او د څو ګوندیزه او څو اړخیزه نژادي مخالف ایتلاف (د افغانستان د ژغورني ایتلاف) د یوه مهم غړي په حیث را څرګند شو چې په ظاهر کې غوښتل د ۲۰۱۸ کال د پلان شویو پارلماني ټاکنو لپاره سیالي وکړي. د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر په ۱۸، دولت اعلان وکړ چې د ښاغلي نور استعفا چې څو میاشتې وړاندې یې دولت ته سپارلې، منلې. ښاغلي نور د استعفا اعتبار تر پوښتنې لاندې ونيو او هغه یې رد کړه، ټینګار یې کاوه چې د عامه دفتر څخه د نوموړي د ایسته کولو پر سر خبرې یواځې په اسلامي جمعیت ګوند پورې تړاو لري په کوم ګوند کې چې دی د اجرائیه رییس په حیث دنده ترسره کوي. یوه ورځ وروسته د اسلامي جمعیت ګوند یو بیان خپور کړ او په هغه کې یې د نور ګوښه کول رد کړل او هغه یې د هغې سیاسي هوکړې څخه په خاص ډول د هغو مقرریو چې د لوړ رتبه کارکوونکو د ټاکلو په تړاو دې سرغړونه وبلله چې د ۲۰۱۴ کال د سپتمبر په میاشت کې د دواړو خواوو له خوا لاسلیک شوه او کوم چې د ملي یووالي د حکومت لپاره بنسټ جوړوي.

۶. په داسې حال کې چې دولت غوښتل د بلخ ولایت د والي په حیث یو نوې شخص وټاکي، د ولسمشرۍ مانې او اسلامي جمعیت ګوند تر منځ د ښاغلي نور د مرخصې د شرایطو پر سر خبرو اترو په اونیو دوام وموند. د ۲۰۱۸ کال د جنوري په ۳، د سیمه ییزو ارګانونو خپلواکې ادارې د اسلامي جمعیت ګوند یو پخوانی قومندان محمد داوود د بلخ د نوې والي په حیث په دنده وګماره. ښاغلي داوود په داسې حال کې د ځان لپاره په کابل کې یو دفتر پرانیست چې ښاغلی نور د بلخ ولایت په مقام کې پاتې وو، او ګواښ یې کاوه که چیرې ښاغلی داوود بلخ ولایت ته دننه شي نو و به نیول شي. دواړو خواوو یو پر بل تورونه پورې کړل چې په بلخ کې خپلو ملاتړو ته وسلې ویشي. تاوتریخوالی هغه مهال ډیر شو چې کله ښاغلي نور د جنوري په ۱۶ په یوه عامه صادر شوې بیان کې ښاغلي داوود ته بلخ ولایت ته د خپل پلار د جنازې په مراسمو کې د ګډون لپاره ګوتڅنډنه وکړه. دواړو خواوو په پای کې هوکړه وکړه او داوود ته یې د کومې پېښې پرته اجازه ورکړه چې بلخ ته سفر وکړي او بیرته کابل ته راستون شي.

۷. په عین وخت کې، د ښاغلي نور د مرخص کیدو پر سر په کابل کې خبرو اترو په چټکې سره پراخ ابعاد خپل کړل. ولسمشر او د هغه ملاتړي په دې نظر وو چې اساسي قانون په افغانستان کې د حکومت د واک او صلاحیت اخري مرجع ده او یادونه یې کوله چې اساسي قانون په ښکاره یواځې ولسمشر ته د والیانو د تقرر او عزل واک

ورکوي. په مقابل کې، د اسلامي جمعیت گوند مشرانو ویل چې د اساسي قانون اجرائیوي مقررې د ملي یووالي د دولت د هوکړې له امله چې په ۲۰۱۴ کال کې پرې موافقه وشوه، له منځه تللې او د کومې له مخې چې ولسمشر او اجرائیه رییس د والیانو په شمول د لوړ رتبه کسانو په کمارلو موافقه وکړه. د اسلامي جمعیت گوند د ښاغلي نور د مرخص کیدو د یو شمیر وړاند شرطونو په حیث د بریښنايي پیژند پانو د معرفي کولو لپاره د پلانونو په شمول، د ولسوالیو د شوراگانو د ټاکنو او په ټاکنیز سیستم کې د گوند پر بنسټ پر متناسب گډون د مهمو مقررو په پلې کولو ټینکار وکړ. د یو شمیر زیاتو خبرواترو سربیره خبرې لا هم کومې نتیجې ته نه دي رسیدلي او یاد حالت د فبروري میاشت ته وغځید. د اسلامي جمعیت گوند او نورو پام وړ سیاسي ډلو هغه درک چې دوي د ولسمشر له خوا څنډې ته او تجرید شوي د نه انکار وړ بن بست سره مرسته کړې او ویل یې چې د تجرید دغې لړۍ نژادي ابعاد درلودل.

۸. د شخړې پر مهال دواړو خواوو کوشنې وکړ چې د نورو سیاسي فعالینو ملاتړ خپل کړي. د ښاغلي نور د ایټلافي شریک، د لومړي مرستیال عبدالرشید دوستم د څرگند وړاندیز په غبرگون کې د روان کال د جنوري په ۱۳ او بیا د فبروري په ۴ افغان دولت ترکیب ته یو هیئت واستاوه. ښاغلی دوستم څوک چې د ۲۰۱۷ کال د می د میاشتي راهیسې د راپورنو سره سم د طبي درملني د ترلاسه کولو په موخه په انقره کې اوسي او د یوه مخالف سیال د ناقانونه توقیف او ادعا سره سم جنسي تېرې په خاطر تر اتهام لاندې دی دغو پرمختگونو ته په ښکاره ځواب نه دی ویلی. په عین حال کې، نورو سیاسي اشخاصو ځانونه د اسلامي جمعیت گوند د موقف سره عیار کړل. د جنوري په دریمه، د کندهار لپاره امنیتي قومندان عبدالرازق د ښاغلي نور په ملاتړ یوه اعلامیه خپره کړه او په هغه کې یې ویلي چې د ملي یووالي په حکومت کې د پراخې اجماع پرته نه شي کیدای والي لري کړي. د جنوري په ۱۴، د مخالفو اشخاصو یوې ډلې، د لومړي مرستیال د زوي باتور دستم په شمول، د پارلمان مطرح غړي همایون همایون او ظاهر قدیر د پخواني لومړي مرستیال او د اسلامي جمعیت گوند د غړي احمد ضیا مسعود په کور کې د دولت پر ضد د ملاتړ په یوه ښکاره اقدام کې غونډه وکړه. په پای کې، مخالفو ډلو د ټاکنیز سیستم په اړه د عامه مباحثو د پیاوړتیا غوښتنه وکړه. د فبروري په لومړۍ، اتو سیاسي ډلو او ایټلافونو، د حزب اسلامي (ارغندیوال)، اسلامي جمعیت گوند، ملي جنبش او محور مردمی افغانستان یوه گډه اعلامیه خپره کړه او د دولت څخه یې وغوښتل چې د ۲۰۱۶ کال د انتخاباتو په قانون کې بدلون راوړي خو په ټاکنو کې د سیاسي گوندونو لپاره رول یا نقش ته ځای ورکړي.

۹. نا امنی، او په خاص ډول په ښاري سیمو کې د عامه ناهیلی زیاتوالي د سیاسي بې ثباتي د لا خرابیدو سره مرسته کړې او دا یې لامل پاته شوی. د ۲۰۱۸ کال د جنوري په اوږدو کې د ځانمرگو او پیچلو بریدونو په پایله کې، په خاص ډول په کابل کې د دريو سترو بریدونو په پایله کې، کومو چې په سلگونو تلفات را منځ ته کړل، د دې لامل شول چې په ټولنیزو رسنیو کې د امنیتي چارواکو د استعفا غوښتنه وکړي. د جنوري په ۲۹، د کندهار امنیتي قوماندان عبدالرازق د خلکو څخه وغوښتل چې د حکومت په وړاندې د خپلو ناهیلیو سربیره باید خلک په لاریونونو کې برخه وا نهخلي. د فبروري په لومړۍ نیټه په کابل کې په داسې حال کې لاریون ترسره شو چې ځینو لاریون کونکو د امنیت د نه ټینګښت په خاطر په حکومت نیوکې کولې او نورو بیا د پاکستان د سفارت مخې ته په لاریون لاس پورې کړ او په پاکستان یې د بریدګرو د ملاتړ تور لگاوه. د ۲۰۱۷ کال د می د ۳۱ نیټې د برید نه وروسته حالت د پایلو سره په پرتله کولو، هغو لاریونونو ځان ته زیات خلک را مات نه کړل د دې ویرې په خاطر چې ممکن نور بریدونه ترسره شي. د خشونت سره د مبارزې په موخه، ولسمشر غني د دولت ضد عناصرو په وړاندې په خپل بیان کې د فبروري په ۳ د سولې عالي شورا یوې غونډې ته په خطاب کې وویل چې دی به له دې وروسته د بریدونو د ترسره کونکو سره نور د پخلاينې خبرې اترې پر مخ نه بیایي او طالبانو ته د پټنځایونو د برابرولو لپاره یې په پاکستان د ملاتړ تور ولگاوه.

۱۰. د هغو بریدونو لړۍ او د هغو په وړاندې د خلکو غبرګون د حکومت او طالبانو تر منځ د سولې د خبرو اترو پیل لا له وړاندې کمزوری پرمختګ د ځنډ سره مخ کړ. د اسلامي گوند (حکمتیار) سره د حکومت د ۲۰۱۶ کال د سولې د تړون د پلې کولو په برخه کې زیاتیدونکی پرمختګ مشاهده شوی. په جنوري میاشت کې، د سوابقو د مطالعه کولو د طرزالعملونو له لارې د څو میاشتنی ځنډ څخه وروسته او د تړون سره په سمون کې د اسلامي گوند

٧٨ ټولټال خواخوږي بنديان د څو ورځو په جريان كې له بنده خوشي شول. دغه اقدام د تړون د لاسليك كيدو راهيسې دريم او تر ټولو لوی هغه وو چې په دې تعداد بنديان يې له بنده خوشي كړل.

١١. د سياسي بې باوريو د دغه شامنظر په وړاندې، د حكومت د اجرائيه او مقننه قواوو تر منځ اړيكي ښې شوي او حكومت ته يې د دې فرصت وركړ چې د خپلې اجندا ځيني عنصرونه تعقيب كړي. د ډسمبر په ٤، د ملي شورا ولسي جرگې د وزيرانو د څوكې لپاره د دولت له خوا د ورپيژندل شويو ١٢ نوماندانو له جملې څخه ١١ هغو ته د تايد رايې وركړې. د كانونو او پطروليم د وزارت لپاره نوماند نرگس نهان چې د وزارت د پوست لپاره يواځنې ښځينه نوماند وه و نه كولاى شواى اړينې رايې ترلاسه كړي خو د سرپرستي په حيث په خپله دنده پاته شوه. د جنوري په ١٧، ملي شورا ملي بوديجه تصويب كړه. ملي بوديجه پخوا د ډسمبر په ١٣ نيټه د ملي شورا د ولسي جرگې له خوا رد شوې وه خو د ماليې د وزير او ملي شورا تر منځ د پراخو سلامشورو وروسته د پارلمان د غړو له خوا په دوهم ځل په اكثريت رايو ومنل شوه.

١٢. د ټاكنو خپلواك كميسيون د څو مياشتو ترديد او بې عزمي څخه سر راپورته كړ او د پارلمانې او ولسواليو شوراگانو د ټاكنو د چمتووالي په برخه كې يې يو څه پرمختگ وكړ. د سياسي شريكبانو او مدني ټولني سره د خبرو اترو وروسته د ټاكنو خپلواك كميسيون دولت او تمويل كوونكو ته د راي وركوونكو د ثبتولو طرح او بوديجه وړاندې كړه. د لومړي ځل لپاره، د ټاكنو د خپلواك كميسيون سره په سمون كې، د راي وركوونكو داسې يو نوملړ چې راي وركونكي د راي وركوونكو د خاصو مركزونو سره نښلوي را منځ ته شي او دا هغه مهم وړانديز وه چې د ناظرينو/كتونكو يو شمير زياتو ډلو او د ٢٠١٦ كال د ټاكنيزو چارو خاص كميسيون يې غوښتنه كوله. كميسيون همدارنگه پريكړه وكړه چې د دې پر ځاى چې په خپله نوې كارتونه چاپ كړي د راي وركوونكو د ثبتولو لپاره موجوده تذكري وكاروي. د جنوري په ٩ د كميسيون له خوا يو عملياتي پلان او لارښود تصويب شو، همدارنگه كميسيون د سامان آلاتو په را نيولو پيل وكړ چې لومړۍ برخه به يې د فبروري په ١٤ كابل ته راورسيږي. د ټاكنو د شكابتونو د كميسيون په شمول، كميسيون د دولت، مدني ټولني د سازمانونو او نورو عامه ادارو سره يو شمير تقاهم ليكونه لاسليك كړل خو د همكاري داسې يو دوه اړخيزه چوكاټ را منځ ته كړي چې وگولاى شي اړوند اختيارات او مسوليتونه تعريف كړي. د جنوري په ٧، د ټاكنو خپلواك كميسيون هم په اوو ولايتونو كې په دې هدف مشورتي ناستې ترسره كړي خو سياسي گوندونه، ايتلافونه، د مدني ټولنو سازمانونه او نور ټاكنيز شريكباني سره راغونډ كړي. د فبروري په ١٤ په كابل كې د ټاكنو څلورمه ملي ناسته دايره شوه.

١٣. په نومبر كې د دې كميسيون د ريس د گوښه كولو او په اكتوبر كې د مشر ټاكنيز افسر تر ايسته كولو وروسته په اساسي قانون كې د ليدرشپ د تشو د ځوابولو په موخه هم يو شمير اقدامونه ترسره شول. د ټاكنيزو ارگانونو لپاره د غوراوي كميتي د كميشنرانو د تشو پوستونو لپاره د نوماندۍ يوه پروسه په لار واچوله چې په نتيجه كې يې د جنوري په ١٣ ښاغلى سيد حفيظ الله هاشمي د اووم كميشنر په حيث وټاكل شو. دغې ټاكني كميسيون ته فرصت وركړ شو د كميسيون په دننه كې ټاكني ترسره كړي او خپل بورډ وټاكي، كميسيون د جنوري په ٣١ پخواني وياند ښاغلى كلاجان عبدالبدي سيد د نوې ريس په توگه وټاكه. د جنوري په ١٥ ولسمشر غني په خپلواكه توگه آغلې شهلا حق د سكرتريت د سرپرستي ريسې او مشرې ټاكنيزې افسرې په حيث په دنده وگمارله. د ټاكنو د خپلواك كميسيون د نوې ريس د لومړيو اقداماتو له جملې څخه يو هغه يې هم د دې مطلب په گوته كول و چې ښايي د ٢٠١٨ كال د جولای د مياشتې ټاكني له ځنډ سره مخ شي خو دا يې هم وويل چې يادې ټاكنې به په ٢٠١٨ كال كې ترسره شي.

ب. امنيت

١٤. د ٢٠١٧ كال تر پايه، ملكرو ملتونو د امنيت په تړاو ټولټال ٢٣٧٤٤ اړوندې پيښې مستندې كړې. كه څه هم چې دا د ٢٠١٦ كا د ارقامو په پرتله يې له شكه يو څه لوړې وي، دا تر ټولو لوړې شميرې وي چې تر دې مهاله ثبتې شوې. وسله والو نښتو په دومداره توگه په ٦٣ سلنه د پيښو لور تناسب څرگند كړيدى. د ٢٠١٦ كال د ١٤٩٧٧ پيښو په پرتله په ٢٠١٧ كال كې ١٤٩٩٨ وسله والې نښتې شوې چې دا د هغو نورو په پرتله لږ څه زياتي

وي. په داسې حال کې چې د هوايي بریدونو په پایله کې د پېښو کچه لوړه وه، د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو د کارونې په تړاو پېښو کچه د ټولو پېښو په کتگورې کې دوهم لور ځای لري. د تیر کال د ورته مودې په پرتله په ۲۰۱۷ کال کې ټولټال ۹۵۰ هوايي بریدونه مستند شوي چې ۶۷/۶ سلنه لوروالی بڼي. د هیواد شرقي سیمه د زیاتو پېښو شاهد پاته شوې، د دې په تعقیب جنوبي سیمه ده او له دې وروسته د هیواد دوه نورې سیمې دي چې د ټولو امنیتي پېښو ۵۵ سلنه جوړوي.

۱۵. ملګرو ملتونو د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر د میاشتې د ۱۵ نېټې او د ۲۰۱۸ کال د فبروري د ۱۵ نېټې راهیسې په امنیت پورې ۳۵۲۱ تړلي پېښې مستندې کړي، چې دا د تیر کال د ورته مودې په پرتله ۶ سلنه کموالی بڼي. د راپور ورکولو موده د لوړې کچې د خشونت د پېښو شاهد وه، په دې کې د لوړې کچې هغه دوه پېچلي بریدونه او په کابل کې د موټر بم یوه چاودنه او په جلال اباد ښار کې د یوه نړیوال نا دولتي سازمان په وړاندې یو برید چې د جنوري د ۲۰ او ۲۷ نېټو تر منځ ترسره شو، شامل دي.

۱۶. په ښاري سیمو کې د خشونت د دومره زیاتو پېښو سربیره، په هیواد کې د ژمي په موسم کې د طالبانو له خوا د مستقیمو بریدونو په ټولیز شمیر کې کموالی راغی. د راپور ورکولو د مودې پر مهال طالبانو و نه شواي کولای چې د ولایتونو مرکزونه او اداري مرکزونه ونیسي، افغان او نړیوالو امنیتي چارواکو د دغه کار لامل د نړیوالو پوځي او افغان هوايي ځواک له خوا د هوايي بریدونو د زیاتوالي او همدارنګه د افغان ځانګړو ځواکونو له خوا د شپږو عملیاتو پر مهال د زیاتو بریدونو مسلې ته منسوب کړی. دولت ضد عناصرو د راپور ورکولو د مودې پر مهال د همغږو/هماهنگ شویو بریدونو له لارې په افغان امنیتي ځواکونو د هیواد په جنوب هلمند، کندهار او نیروز، په شمال شرق کې په کندز، په جنوب شرق کې په غزني او په جنوب کې په فراه ولایتونو کې د افغان ملي امنیتي ځواکونو په پوستو فشار واردولو ته دوام ورکړ. دغو بریدونو افغان امنیتي ځواکونو ته د پام وړ تقات وارول او همدارنګه دولت ضد عناصرو وکولای شواي چې د افغان لوړې څخه یوه اندازه وسلې او لوجستیکي سامان الات ترلاسه کړي خو و یې نه کولای شواي د پام وړ سیمې تر خپل اغیز لاندې راولي. طالبانو د ۲۰۱۷ کال په اوږدو کې په زیاترو کلیوالو سیمو خپل کنترول وساته.

۱۷. د افغان او نړیوالو پوځي ځواکونو له خوا د همغږو عملیاتو سربیره، په عراق او شام-خراسان ولایت کې اسلامي دولت په قوت سره په خپل حال پاته دی. یادې ډلې په خاص ډول په کابل او ننگرهار ولایتونو کې د ملګري کسانو او پوځي موخو پر وړاندې یو شمیر بریدونه ترسره کړل او د طالبانو په وړاندې یې په وسله والو نښتو کې خپلې ښکیلتیا ته ځکه دوام ورکړ چې دواړو خواوو د سیمې د کنترول په موخه د یو بل سره سیالې کوله. په عین حال کې، په شمالي سیمه کې، د عراق او شام-خراسان اسلامي دولت ډلې خواخوږې د افغان دولت او طالبانو دواړو سره په خونړیو نښتو کې ښکیل پاته شوې، په دې معنی چې یادې ډلې خپل جغرافیایي نفوذ پراخ کړی او د هیواد د شرقي برخې څخه د باندې یې د خپل شتون په پیاوړي کولو پیل کړی.

۱۸. د گوانډ د ۹ پېښو، د جنایي د ۱۷ پېښو، د یوې وسله والې نښتې، او د تښتونو د دريو پېښو په شمول، په ۲۰۱۷ کال کې ټولټال ۲۲ پېښې را منځ ته شوې په کومو کې چې د ملګرو ملتونو کارکونکي ښکیل وو.

ج. سیمه ییزه همکاري

۱۹. د دواړو هیوادونو تر منځ د لوړې کچې د تماسونو سربیره، په جنوري کې د خشونت د یو شمیر پېښو په تعقیب، د راپور ورکولو د مودې پر مهال د افغانستان او نورو هیوادونو تر منځ اړیکې د پاکستان سره د مخ پر زیاتیدونکې تنش او په اړیکو کې د خپرېتیا له امله مشخصې شوې. د ډسمبر په ۱۷، د افغانستان، پاکستان او متحده ایالتونو پوځي چارواکو په کابل کې سره ولیدل تر څو په پوځي او د ترهګرې پر ضد د همکاريو په هکله خبرې وکړي. د جنوري په ۱۶، ټولټال ۱۸۰۰ پاکستاني دیني عالمانو یوه فتوا صادره کړه او په هغه کې ویل شوي چې ځانګړي بریدونه غیر اسلامي دي. د خشونت او ترهګري سره د مبارزې په موخه فتوا چې په افغانستان کې د هدفونو د په نښه کولو په وړاندې متمرکه وي، وړاندیز یې په ۲۰۱۶ کال کې د افغانستان، چین، پاکستان او متحده ایالتونو تر منځ د سولې لپاره د څلور اړخیزې همغږۍ ډلې د طرحې د یوې برخې په حیث و شو. د جنوري

په میاشت کې د فتوا اعلان په کابل د دې لپاره د بې باوري سره مخ شو ځکه چې دې فتوا په څرگند ډول په افغانستان کې خشونت او ترهګري و نه غندله. د فبروري په ۳، د پاکستان د بهرنیو چارو وزیر اغلې تهمنه جانجووه د یوه لوړپوړي پلاوي په مشري کابل ته راغله خو د سولې او پيوستون لپاره د افغانستان او پاکستان د عمل د پلان په اړه د پوځي همکاريو، د ترهګري په وړاندې د مبارزې، استخباراتي معلوماتو شريکولو، اقتصاد، سوداګري، ترانزیت او د کډوالو د راستنیدلو په چارو خبرې اترې وکړې. د دې په تعقيب د خبرو اترو دوهمه لړۍ د فبروري په ۸ او ۹ په اسلام اباد کې په کومه کې چې د افغانستان د بهرنیو چارو د وزارت سياسي معين بناغلي حکمت کرزي گډون کړی وو، ترسره شوې. د دوهمې ناستې وروسته، د افغانستان دولت په یوه خپاره شوې بیان کې د همکاريو د میکانیزم په برخه کې د کم پرمختګ خبر ورکړی خو دا یې هم ویلي چې ریښتني پایلې یې نه دي ترلاسه کړي.

۲۰. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د افغانستان دولت د نورو ګاونډيو هیوادونو سره د نږدې سیمه ییزې همکاري په لور د اقدامونو ترسره کولو ته دوام ورکړی. د ۲۰۱۷ کال په لومړیو کې په ایران کې د بندر عباس او چابهار بندر له لارې په افغانستان کې سوداګري زیاته شوې او دا د ایران سره د افغانستان د سوداګریزو اړیکو په برخه کې یو د پام وړ بدلون دی. د افغانستان دولت همدارنګه د مرکزي اسیا د هیوادونو سره د خپلو اړیکو ښه کولو او پراخولو ته دوام ورکړی. د ولسمشر غني له خوا د ډسمبر د ۴ او ۵ نېټو د رسمي سفر څخه وروسته کله چې دواړو هیوادونو د ۲۰ دوه اړخیزو تړونونو څخه زیات هغه یې چې د امنیت، استخباراتي همکاريو، ترانزیت، ګمرکاتو د طرزالعولونو او زیربنا په برخه کې وو، لاسلیک کړل.

۲۱. د سولې د پروسې د ملاتړ په برخه کې نړیوالې همکاري په افغانستان کې کم پرمختګ کړی. د ډسمبر په ۲۶، د چین دولت په بیجینګ کې د خبرواترو د ابتدایي درې اړخیزه ډيالوګ د ناستې لپاره چې وړاندیز یې د چین د دولت له خوا د ۲۰۱۷ کال په جون کې شوی و، د افغانستان او پاکستان د بهرنیو چارو د وزیرانو کوربه و. دريو وارو اړخونو د امنیت، دوه اړخیزو ګټورو همکاريو د پیاوړتیا، د کمربند او سړک د نوښت لاندې د ښلونې د زیاتیدا او د تروریزم د ټولو ښو سره د مبارزې په برخه کې په خپلو ژمنو بیا تینګار وکړ. هغوي همدارنګه په هیواد کې د افغانانو تر رهبري او مالکیت لاندې د سولې د یوې شاملونکي پروسې پر اهمیت تینګار وکړ. د اندونیزیا دولت هم په هیواد کې د سولې د ټنګښت په موخه خپلې هڅې زیاتي کړې. په ډسمبر کې د اندونیزیا دولت د افغان سولې د عالي شورا د پلاوي او خواخوږو علماوو کوربه وو او د هیواد د پخلاینې د هڅو په برخه کې یې د مرستې او ملاتړ ټبر وواژه. د جنوري په ۲۹، کابل ته د اندونیزیا د ولسمشر Joko Widodo د سفر پر مهال د افغانستان، پاکستان او اندونیزیا د علماوو د گډون لپاره د یوې درې اړخیزې کمیټې د جوړولو وړاندیز وشو خو په هیواد کې د سولې او پخلاینې د هڅو سره مرسته وکړي.

درېیم. بشري حقونه

۲۲. د فبروري په ۱۵، په افغانستان کې د ملګرو ملتونو مرستندويه پلاوي، یوناما، په وسله واله نښته کې^۱ د ملکي تلفاتو د ساتنې په اړه د ۲۰۱۷ کال کلني راپور نشر کړ. په ۲۰۱۷ کال کې ماموریت ټولټال ۱۰۴۵۳ ملکي تلفات (۳۴۳۸ مړینې او ۷۰۱۵ ټپې کیدنې) مستند کړي چې دا د ۲۰۱۶ کال په پرتله ۹ فیصده کموالي ښيي. د ټپې شويو ملکي کسانو په شمیر کې ۱۱ سلنه کموالی او د وژل شويو ملکي کسانو په شمیر کې ۲ سلنه کموالی راغلی. یوناما د ټولو ملکي تلفاتو ۶۵ سلنه دولت ضد عناصرو، ۲۰ سلنه دولت پلوه ځواکونو، ۱۱ سلنه د ځمکنیو نښتو پر مهال د دولت ضد عناصرو او دولت پلوه ځواکونو تر منځ نامنسوب شويو ډزو تبادلې، ۳ سلنه د جګړې څخه پاته شونو چاودیدونکو توکو او نږدې ۱ سلنه د پولو په شاخوا کې د ګولپو د ویشتلو پېښو ته منسوب کړې. په داسې حال کې چې د ځای پر ځای شويو چاودیدونکو توکو د (ځانمرګو او غیر ځانمرګو) د بې توپیره تاکتیکونو د کارونې په نتیجه کې د ملکي تلفاتو شمیر لور شو، د ملکي تلفاتو په برخه کې کموالی اساساً یو شمیر کمو ملکي کسانو ته منسوب شوی چې د ځمکنیو نښتو له امله ورته زیان اوښتی. د شخړې سره د تړلې خشونت په

^۱ د بشري حقونو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کمیشنر دفتر او یوناما، افغانستان: "په وسله واله شخړه کې د ملکي کسانو ساتنه-د ۲۰۱۷ کال کلني راپور" (کابل، ۲۰۱۸).

پایله کې ژوند، کورونه او ملکیتونه له منځه تللي، کورنۍ یې بې ځایه کړې او معارف، روغتیا او نورو خدمتونو ته یې لاسرسی محدود کړی.

۲۳. د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو (ځانمرګو او غیر ځانمرګو) د بې توپیره تاکتیکونو د کارونې په نتیجه کې ټولټال ۴۱۱۵ ملکي تلفات (۱۲۲۹ خلک وژل شوي او ۲۹۲۲ ټپیان شوي) را منځ ته شوي، دا د ټولو ملکي تلفاتو ۴۰ سلنه جوړوي. په دې کې هغه ځانمرګي او پېچلي بریدونه شامل دي په کومو کې چې ټولټال ۶۰۵ ملکي کسان ووژل شول او نور ۱۶۹۰ ټپیان شول چې دا د ټولو ملکي تلفاتو ۲۲ سلنه جوړوي. د فشاري الو د کارولو په شمول، د غیر ځانمرګي ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو تاکتیکونه، د ټولو ملکي تلفاتو د ۱۸ سلنې لامل شوي. د ځمکنیو نښتو په پایله کې ټولټال ۳۴۸۴ ملکي تلفات (۸۲۳ مړینې او ۲۶۶۱ ټپي کیدنې) اوبښتي چې د ټولو ملکي تلفاتو ۳۳ سلنه جوړوي. د ۲۰۰۹ کال راهیسې په یوه کال کې یوناما په خواشینې سره د هوايي بریدونو په پایله کې د ملکي تلفاتو تر ټولو لوړ ارقام مستند کړي. یوناما د هوايي بریدونو په پایله کې د ملکي تلفاتو ټولټال ۶۳۱ تلفات (۲۹۵ مړینې او ۳۳۶ ټپي کیدنې) مستند کړي چې دا د ۲۰۱۶ کال په پرتله ۷ سلنه زیاتوالی نښي، ماشومان او ښځې د هغو تلفاتو ۶۲ سلنه جوړوي. یوناما د افغان هوايي ځواکونو له خوا ۳۰۹ ملکي تلفات د نړیوالو پوځي ځواکونو له خوا ۲۳۷ ملکي تلفات او د نا پېژاندو دولت پلوه ځواکونو له خوا ۷۶ ملکي تلفات مستند کړي. په ټوله کې یوناما ۳۱۷۹ ملکي تلفات (۸۶۱ مړینې او ۲۳۱۸ ټپي کیدنې) مستند کړي. په داسې حال کې چې دا د ۲۰۱۶ کال په پرتله ۱۰ سلنه کموالی نښي، ماشومان لا هم د ټولو تلفاتو ۳۰ سلنه جوړوي. د ښځو تلفات یوه سلنه لوړ شوي خو د ښځو مرګ مړینه ۵ سلنه زیاته شوې.

۲۴. په کابل او جلال اباد کې د ملکي کسانو د عمدي هدف نیولو د یو شمیر فجیع پېښو په شمول، د ۲۰۱۸ کال په پیل کې او د ټولې جنوري میاشتې په اوږدو کې د دولت ضد عناصرو د بریدونو په نتیجه کې ملکي کسانو ته په دوامداره توګه زیات زیان واوښت. د جنوري د ۲۰ او ۲۷ نېټو تر منځ، دريو بریدونو کم تر کمه ۱۴۳ ملکي کسان ووژل او نور ۲۶۵ ټپیان کړل. د جنوري په ۲۰، پنځو وسله والو بریدګرو د کابل په انټر کانټال هونل په دننه کې بې توپیره ډزې وکړې او په هر اطاق کې یې د هوټل په اوسیدونکو پسې لټون پیل کړ، چې په نتیجه کې یې د ۱۶ بهرنیانو په شمول ۲۴ تنه ملکي کسان ووژل او نور ۱۵ ټپیان کړل. د جنوري په ۲۴، څلورو ځانمرګو بریدګرو په جلال باد ښار کې د Save the Children د دفتر پر ودانې له هغه وروسته برید وکړ چې په چاودیدونکو توکو ډکې نقلیه وسیلې ته یې چاودنه ورکړه چې په نتیجه کې یې ۵ ملکي کسان ووژل شول او نور ۲۱ تنه ټپیان شول. د نا دولتي سازمان ودانیو زیان ته زیان واوښت او د افغانستان لپاره د سویدن د کمیټې نږدې دفتر اور واخیست. د جنوري په ۲۷، یوه ځانمرګي بریدګونکي په چاودیدونکو توکو بله بار نقلیه وسیله چې د یوه امبولانس په ډول رنګول شوې وه په کابل کې د کورنیو چارو د وزارت د پخوانۍ ودانۍ د باندې وچوله چې په نتیجه کې یې کم تر کمه ۱۱۴ ملکي کسان ووژل شول او نور نږدې ۲۲۹ ټپیان شول. دوو رغوټونو، د سولې عالي شورا دفتر او یو شمیر ډیپلوماتیکو سفارتونو او ملکي هټیو د پېښې سیمې ته څیرمه موقعیت درلود چې په نتیجه کې یې یو شمیر زیاتي یې ډیرې زیانمنې شوي.

۲۵. د ورته مودې د ۱۸ پېښو په پرتله، د ۲۰۱۷ کال د اکتوبر د لومړۍ نېټې څخه بیا د ډسمبر تر ۳۱ نېټې پورې، د نظارت او راپور ورکولو په هکله د هیواد کاري ډلې د خشونت سره اوه داسې تړلې پېښې چې روغتیايي ودانۍ او روغتیايي کارګونکي یې په نښه کول تایید کړي، (درې هغه د طالبانو له خوا، دوه د ناپېژاندو وسله والو له خوا او دوه د ملي امنیت د ادارې له خوا). په دريو پېښو کې د روغتیايي کارګونکو په وړاندې عمدي بریدونه، (چې په نتیجه کې یې دوه کسان ووژل او یو وتښتول شو)، د روغتیايي کارګونکو او ناروغانو په وړاندې د ګواښ دوه پېښې، په یوه روغتیايي کلینیک د ګواښ یو برید او یو بې توپیره برید چې یوه کلینیک ته یې فزیکي زیان واړاوه، شامل وو. د ښوونځیو په وړاندې د مستقیم هدف نیولو د څلورو او د معارف د اړوندو کارګونکو په وړاندې د ګواښونو، دريو بې توپیره بریدونو په شمول چې په نتیجه کې یې ښوونځیو ته فزیکي زیان اوښتی او د هغه یوه برید په شمول چې په نتیجه کې یې د معارف یو کارګونکی تښتول شوی او ووژل شوی، کاري ډلې ۱۳ داسې پېښې تایید کړې په کومو کې چې ښوونیزې ودانۍ او د ښوونې او روزنې اړوند کارګونکي متاثره شوي. کاري ځواک په عراق او شام-خراسان ولایت کې نږه پېښې وسله والو ډلو (اته طالبانو او یوه بله په عراق او شام-خراسان ولایت کې)،

دوه دولت پلوه ملیشاوو، یوه د افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو او طالبانو تر منځ د دزو تبادلې او یوه بله نا پېژادو مرتکبینو ته منسوب کړې. د دې سربیره، د اوو ښوونځیو څخه د پوځي موخو لپاره کار اخیستل، پنځه د طالبانو او دوه د افغان ملي دفاعي او امنيتي ځواکونو له خوا تایید شويدي.

۲۶. د راپور ورکولو د مخکنۍ دورې د ۱۹ تصدیق شویو پېښو په پرتله، د ورته مودې پر مهال، د شخړې د ښکېلو ډلو له خوا د ټولټال ۳۶ تنه هلکانو کارول او استخدامول مستند شوي چې د دغو له جملې څخه د پنځو هغو تصدیق شوی (د عراق او شام-خراسان ولایت له خوا دوه، د افغان ملي پولیسو له خوا دوه، او د طالبانو له خوا دوه). د ۲۰۱۶ کال د ډسمبر د میاشتې تر پایه د ۳۰۰ ماشومانو په پرتله، د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر تر ۳۱ نېټې پورې، د عدليې وزارت راپور ورکړی چې د هیواد په کچه د ماشومانو په تادیبي مرکزونو کې په امنیت پورې د تړلو تورو له امله ۱۷۱ ماشومان توقیف شويدي خو کیدای شي دا کموالی د لیرد او خلاصون له امله وي. یوناما د افغان ملي پولیسو له خوا د یوه ماشوم د جنسي تیرې او د طالبانو له خوا د تښتونو ۵ پېښې په کومو کې چې ۱۳ ماشومان ښکېل وو، تصدیق کړې. د راپور ورکولو د تیرې مودې د اتو داسې پېښو په پرتله، یوناما د بشري لاسرسي د مخنیوي شپږ پېښې تصدیق کړې چې څلور یې د طالبانو له خوا، یوه یې د عراق او شام-خراسان د ولایت له خوا او یوه بله یې د ناپېژاندې وسله والې ډلې له خوا ترسره شوې.

۲۷. د ښځو په وړاندې د خشونت د دوامداره خپریدو سره د ښځو لپاره د عدالت او د خسارې ورکولو په برخه کې کم پرمختګ شوی. د ۲۰۰۹ کال د ښځو په وړاندې د خشونت د مخنیوي د قانون د تطبیق د یوې برخې په حیث، د ښځو او ماشومانو د ځورني ضد قانون د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر په ۳۱ خپور شو چې موخه یې په عامه ځایونو کې د ځوروني د تعریف روښانه کول او د شکایتونو د طرزالعملونو پیاوړي کول وو. د عدليې وزارت د ملګرو ملتونو په ملاتړ د هیواد په کچه د کورنۍ د قانون د مصوبې په هکله چې د وزیرانو شورا او ملي شورا ته به وړاندې شي، خبرې اترې بشپړې کړې.

۲۸. د ملکي خدمتونو په برخه کې د جنډر د تساوي د ښه کولو په هدف دولت اړین کامونه پوره کړي دي. د جنوري په ۱۰، د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو کمیسیون یوه نوې پالیسي خپره کړه چې په ۲۰۱۸ کال کې د ملکي خدمتونو په برخه کې د ښځو د برخې اخیستنې کچه ۲۴ سلنو ته لوړه کړې. د پلان د پلې کولو لپاره د بیا کتل شوي بودیجې نهایي کول باید تصویب شي.

۲۹. د ملي شورا مشرانو جرګې د جنوري په ۱۴، د ځوروني ضد نوي قانون یو ځای شوی متن تصویب کړ. مخکې له دې چې د ولسمشر له خوا لاسلیک شي او د په مارچ میاشت کې په رسمي جریده کې خپور شي، د قانون مسوده په اوس حال کې د ملي شورا د ګډ کمیسیون له خوا تر بیا کتنې لاندې ده. د قانون په مسوده کې په داخلي قانون کې د خشونت د جرم یوه بیا کتل شوې تعریف ته ځای ورکړل شوی او هغه د هغه تعریف سره سمون لري کوم چې د شکنجې او نورو ظالمانه، غیر انساني یا تحقیر امیزه چلند یا سزا په وړاندې په کوانسیون کې ځای شوی. دا همدا رنگه داسې مقررې تنظیموي او د خشونت قربانیانو ته اجازه ورکوي څو په مدني او جنایي محاکمو کې د خسارې د ورکولو غوښتنه وکړي. د جنوري په ۲۸، دولت د یوه دیارلس کلن هلک د تښتونې او وژنې لپاره درې کسان په اعدام محکوم کړل. دا په وروستیو میاشتو کې د بنديانو دوهمه ډله ده چې اعدام شول.

۳۰. د جنوري په ۳۱، د محکمې د یوه څارنوال د غوښتنې په حواله چې موخه یې په افغانستان کې د اعا شویو جنګي جرمونو او په افغانستان کې د بشریت په وړاندې د جرمونو په برخه کې د یوې څیړنې پیلول وه، د هغه قربانیانو لپاره دفتر وتاړه چې غوښتل یې د نړیوالې جنایي محکمې سره خبرې اترې وکړي. د ابتدایي خبرو اترو وروسته، د محکمې نه وړاندې خونه به پریکړه وکړي چې په افغانستان کې د وضعیت په برخه کې تحقیقاتو ته اجازه ورکړي یا خیر؟

۳۱. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، د دولت ضد عناصرو او دولت پلوه ځواکونو له خوا د مدني ټولني فعالین او د رسنیو کارکونکي په دوامداره توګه د خطر او بریدونو سره مخ شوي. یوناما د هیواد په کچه څلور پېښې مستندې کړې. د افغانستان د وکیلانو خپلواکي ادارې د قانون پوهانو لپاره د حسابورکونې د مسایلو په هکله یو لړ

ورکشاپونه دایر کړې او د جزا د نوې قانون او د خشونت پر ضد د مصوبې د قانون په اړه یې د هغوي سره خبرې اترې کړې. په ورکشاپ کې نږدې ۱۳۰ کسانو گډون کړی چې له هغې جملې څخه یې ۲۰ سلنه ښځې وې.

څلورم. د کابل د پروسې او د پراختیایي مرستو د همغږي تطبیق

۳۲. د روانې شخړې، نظارتي بې باوري او پراخ اداري فساد د شتون له امله اقتصادي وده محدوده شوې. په ټوله کې د ۲۰۱۶ کال د ۲/۲ سلنې ودې په پرتله په ۲۰۱۷ کال کې د اټکل وړ وده ۲/۶ سلنه یعنې لږ شاته لوره شوې. که چېرې په ۲۰۱۸ کال کې سیاسي او امنیتي وضعیت ډیر خراب نه شي، نو د ۲۰۱۸ کال لپاره اقتصادي وده ۳/۲ سلنه تخمین شوې. د کرنې په سکتور کې د پام وړ کموالی مشاهده شوی او دا کموالی د هیواد د اقتصاد د پام وړ یوه برخه جوړوي. په داسې حال کې چې اټکل شوی و چې د صنعت او خدمتونو سکتورونه به په ترتیب سره ۲ او ۳ سلنه وده وکړي، د تیر کال د ۶ سلنو په پرتله، اټکل شوی چې په یاد سکتور کې به وده یواځې ۱/۵ سلنه لور شي. په داسې حال کې چې انفلاسیون د پېش بینی وړ نه و خو یواځې د یوه عدد په حد کې پاته شو. په داسې حال کې چې د صادراتو کچه ۳ سلنه ټیټه شوه او د وارداتو کچه ۸ سلنه لوړه شوه، د ۲۰۱۷ کال په اولو شپږو میاشتو کې د سوداګري کسر پراخ شو. کلنی کسر چې ملاتړ یې د نړیوالو له خوا څخه خوا کېږي، اټکل کېږي چې په ۲۰۱۷ کال کې د خالصو داخلي تولیداتو ۳۳ سلنې ته ورسېږي.

۳۳. د مالي وزارت په حواله، دولت په ۲۰۱۷ کال کې په ادارې خدمتونو کې د ښه والي د را منځ ته کولو او تطبیق له لارې د ۱۸ سلنې عایداتو د راغونډولو په واسطه عایدات ۲.۴۴ بلیون ډالرو ته لوړ کړل. د هغو لاس ته راوړنو سر بیره، د افغانستان په اړه نړیوال بانک په خپل پرمختیایي راپور کې چې د ۲۰۱۷ کال په نومبر میاشت کې خپور شو ویلي چې دولت یواځې کولای شي د داخلي عایداتو له لارې ۴۰ سلنه بودیجوي لګښتونه پوره کړي او د ۲۰۱۷ کال په پای کې د خالصو داخلي تولیداتو ۱۵ سلنه مالي تشه پرېږدي. داسې ښکاري چې دا تشه به دوام مومي او لا به پراخېږي او د اساسي خدمتونو او انکشافی پروګرامونو د پلي کولو لپاره به دولت بل انتخاب و نه لري پرته له دې چې په بهرنیو ملکي پراختیایي مرستو تکیه وکړي. د ۲۰۱۶ کال د ۵۵ سلنې دولتي پراختیایي بودیجې لګښت په پرتله، یاد لګښت په ۲۰۱۷ کال کې ۶۷ سلنې ته لوړ شوی او وجه یې اساساً راتپه شوې پراختیایي بودیجه ده. د ۲۰۱۸ کال په ملي بودیجه کې د بودیجې د جوړولو په پروسه کې اضافي اصلاحات معرفي شول او تمه کېږي دا به د لګښتونو کچې لا لوړې کړي.

۳۴. د انکشاف د عالي شورا له لارې دولت د خپلو پرمختیایي لومړیتوبونو د پلي کولو په برخه کې د حسابورکوني د پیاوړتیا په موخه خپلو عملي هڅو ته دوام ورکوي. د ډسمبر په ۹، دولت د حساب ورکوني د دوه اړخیزه چوکاټ له لارې د خپل په ځان بساینې پروګرام ته تازه معلومات وړاندي کړل او راپور ورکوي چې د ۲۴ څخه ۱۰ تسلیم شوي توکي بشپړ شوي. د افغان ملي سولې او پراختیایي چوکاټ د پلي کولو د یوې برخې په حیث، دولت همدارنګه د انکشاف د عالي شوراګانو د لارښود لاندې د ملي لومړیتوب د ۱۰ پروګرامونو جوړولو ته دوام ورکړی. په داسې حال کې چې پاته اته پروګرامونه د تیارو په بیلابیلو مرحلو کې قرار لري، د ملي لومړیتوب دوه پروګرامونه، د اتباعو د منشور د لومړیتوب ملي پروګرام او د ښځو د اقتصادي پراختیا د لومړیتوب ملي پروګرام چې کارونه یې د مخه پیل شوي وو د پلي کولو په برخه کې نور پرمختګ هم وکړ.

۳۵. د ادارې فساد په وړاندې مبارزه د دولت د اصلاحاتو په اجندا کې د یوه اصلي عنصر په حیث په ځای پاته ده. د ډسمبر په ۹، ولسمشر د اداري فساد سره د مبارزې په موخه د افغان ملي ستراتیژي د پلي کولو لپاره فرمان صادر کړ چې د قانون د حاکمیت او اداري فساد لپاره د عالي شورا له خوا د ۲۰۱۷ کال د سپتمبر په ۲۸ تصویب شو. د عالي شورا د سکرتریت مشر هم وټاکل شو. د ۲۰۱۸ کال په جنوري کې، د نهو لومړیتوب لرونکو وزارتونو له جملې څخه چې باید د ستراتیژي سره په سمون کې د پلي کولو خپل تفصیلي پلانونه چمتو او وسپاري. د مالي، ترانسپورت او ملکي چلند، کار او ټولنیزو چارو، شهیدانو او معلولینو وزارتونو خپل تطبیق شوي پلانونه چمتو او د عالي شورا سکرتریت ته سپارلي. درې وزارتونه د خپلو کارونو د نهایی کولو په درشل کې وو او پاته دريو هغو په پروسه کې د ځنډ راپور ورکړی.

۳۶. د دفاع وزارت په دننه کې، په لیدرشپ باندې د تمرکز کولو له لارې د امنیتي سکتور په دننه کې دولت د اصلاحاتو لومړیتوب ورکولو ته دوام ورکوي. د فبروري په ۴، ولسمشر غني په دفاع وزارت کې د کارکونکو د اصلاحاتو د ذاتي قانون سره په سمون کې د افغان ملي پوځ د ټولټال ۱۶۴ جنرالانو د تقاعد امر لاسلیک کړ. د مسلکیتوب د بڼه کولو او د افغان ملي پوځ په مشرتابه کې د نسلي بدلون د را منځ ته کولو په هدف د دغو اصلاحاتو لاندې دولت غواړي په ۱۸ میاشتو کې ټولټال ۴۰۰ تنه تقاعد کړي. د کورنیو چارو د وزارت څخه ملي دفاع وزارت ته د افغان ملي ملکي نظم د پولیسو لیرد د امنیتي سکتور د اصلاحاتو په اړه د دولت د څلور کلن پلان یو مهم او کلیدي عنصر ده او لاهم دوام لري.

۳۷. د اداري فساد په وړاندې د حقوقي چوکات د پیاوړي کولو په هدف هڅې په لار اچول شوې. د نومبر په ۲۷، د ملي شورا ولسي جرگې د دولتي مامورینو او کارکونکو د شتمنیو د اعلان او ثبتولو په هکله قانون چې پخوا د اکتوبر په ۲۸ نیټه د ولسمشر د تقنیني فرمان په واسطه منل شوی و، تصویب کړ. د لومړي ځل لپاره یاد قانون د ملي شورا، ولایتي او ولسوالیو د شوراګانو د غړو څخه وغوښتل چې د کال پر اساس خپلې دارايي گانې اعلان او ثبتې کړي. د داسې تدبیرونو په درلودلو، د بیلګې په توګه، د ځمکې د لاندې کولو او غصب د جنایې کولو او د اداري فساد په وړاندې د ملګرو ملتونو د میثاق لاندې د ټولو لازم مقرر د کد جوړولو سره، د جزا نوی قانون چې د فبروري په ۱۵ نیټه نافذ شو د اداري فساد په وړاندې حقوقي چوکات لا پیاوړی او محکم کړ. د مدني ټولنو سازمانونو د نوې قانون لاندې د ولسمشر د چارو د ادارې دفتر ته د نظارت او اداري فساد په وړاندې د عالي ادارې څخه د شتمنیو د ثبتولو او تصدیقولو د مسولیت په لیرد نیوکه وکړه. د دې سربیره، د دې ستراتیژې لاندې د لوی څارنوال په دفتر کې د اداري فساد په وړاندې د ټولو تحقیقاتي ادارو د مسولیتونو او دندو د یو ځای کولو چارو د بې پرې تطبیق او نظارتي میکانیزم په اړه یو لړ اندیښنې راپارولي.

پنځم. د بشر پالنې مرستې او کډوال

۳۸. د ۲۰۱۷ کال پر مهال، د شخړې له امله ټولټال ۴۷۵۴۳۳ تنه نوې بې ځایه شوي کسان بې ځایه شوي. د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر د ۱۵ او د ۲۰۱۸ کال د فبروري د لومړي نیټې تر منځ، ټولټال ۱۱۶۶۸ تنه بې ځایه شويدي. په دې نږدو کې د هیواد په شرقي سیمه کې تر ټولو زیات کسان بې ځایه شوي دي، په دې سیمه کې د ۱۴۱۰۰۰ څخه زیات کسان اوسیري یا دا د ۲۰۱۷ کال د پیل راهیسې په افغانستان کې د ټولو بې ځایه شویو کسانو ۲۸ سلنه جوړوي. یو شمېر زیاتې بې ځایه شوي کورنۍ دې ته اړې شوې چې د یوه ځایه څخه بل ځای ته څو څو وارې ولاړې شي او په خونديتوب او وقار سره خپلو اصلي سیمو ته د راستنیدو سمدستي امکان نه ویني.

۳۹. په پاکستان کې د میشت افغان وګړو په حواله، د جنوري په دریمه، د پاکستان فدرالي کابینې پریکړه وکړه چې د هویت د ثبت پانو لپاره د ۳۰ ورځو موده وغځوي چې په دې سره د هغو افغانان کډوالو لپاره چې په پاکستان کې اوسیري په موقت ډول د قانوني اوسیدو موقع برابره کړي. یاده موده د جنوري په ۳۱ د نورو ۶۰ ورځو لپاره وغځول شوه. په داسې حال کې چې په یاد هیواد کې نږدې یو میلیون نور افغانان د راجستر کیدو پرته اوسیري، په ټوله کې ۱.۴ میلیونه راجستر شوي افغانان په پاکستان کې اوسیري. په پاکستان کې د نا راجستر شویو افغانانو ثبت د ۲۰۱۷ په اګست کې پیل شو او د ۲۰۱۸ کال د فبروري تر ۱۵ نیټې پورې ۸۰۴۰۰۰ غوښتنلیکونه ترلاسه شوي.

۴۰. د ۲۰۱۷ کال پر مهال، د پاکستان څخه افغانستان ته ټولټال ۵۴۴۱۱ کډوال ستانه شوي، د ایران څخه ټولټال ۱۲۰۲ کډوال هیواد ته ستانه شوي او د نورو هیوادونو څخه هیواد ته ۲۰۴ کډوال هیواد ته ستانه شوي دي. دا ارقام د ۲۰۱۶ کال په پرتله چې کله هیواد ته ۳۷۲۵۷۷ کډوال ستانه شول، ۸۵ سلنه کموالی ښيي. د راستنیدني په چارو کې کموالی په پاکستان کې د بهتر شوې خوندي چاپیریال او همدارنګه د کډوالو په منځ کې د زیاتیدونکې بې میلی سره تړاو لري چې نه غواړي نا امن امنیتي چاپیریال ته ستانه شي. د راستنیدني لړۍ د دريو میاشتو لپاره د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر په لومړۍ نیټه د ژمي د موسم لپاره ودریده او د پاکستان څخه د خپلې خونې د راستنیدني یا رضاکارانه پروګرام به د ۲۰۱۸ کال د مارچ له لومړۍ نیټې څخه له سره پیل شي.

۴۱. د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر د ۱۷ څخه د ۲۰۱۸ کال د فبروري تر ۱۵ پورې، د ټولټال ۳۷۹۶ رارسيدنو (۳۲۰۰ غیر رضاکارانه او ۵۹۶ شړل شويو کسانو) په درلودلو سره، د پاکستان څخه هيواد ته د نه ثبت شويو افغانانو بېرته راتګ او غیرې رضا کارانه راستنيدنې دوام وموند. د ۲۰۱۸ کال د پيل څخه، د پاکستان څخه د نه راجستر شويو ستندونکو کډوالو ټوليز شمير ۲۸۹۶ وو، چې دا د ۲۰۱۷ کال د ورته مودې په پرتله ټولټال ۹۰۸۴ وو. د راپور ورکولو د مودې پر مهال، هيواد ته د ايران د اسلامي جمهوريت څخه ټولټال ۹۲۷۲۳ افغان کډوال (۴۴۶۸۵ غیر رضاکارانه او ۴۸۰۳۸ شړل شوي) او د ۲۰۱۸ کال د جنوري د نيټې وروسته ۶۵۸۳۹ کډوال هيواد ته ستانه شوي. د نه ثبت شويو راستنيدونکو کسانو له جملې څخه، د مهاجرت نړيوال سازمان له پاکستان څخه د ټولټال ۳۲۲۶ راستنيدونکو او د ايران د اسلامي جمهوريت څخه د ټولټال ۴۱۸۵ (۵ سلنه) راستنيدونکو سره مرستې کړې. په ټوله کې، په ۲۰۱۷ کال کې، د ايران د اسلامي جمهوريت څخه ۴۶۲۳۱۶ او د پاکستان څخه ۹۸۱۹۱ کډوال هيواد ته ستانه شوي. د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر ۱۵ او د ۲۰۱۸ کال د فبروري د ۱۵ نيتو تر منځ د مهاجرت نړيوال سازمان د اروپا څخه هيواد ته د ټولټال ۶۸۳ رضاکارانه راستنيدونکو کډوالو سره مرستې کړې.

۴۲. د دې په خاطر چې د زيانمنو کورنيو سره د ژمي په موسم کې مرستې وشي، يو اين ايچ سي آر او د دې سازمان شريکبانو د ډسمبر د نيمايي څخه بيا د فبروري تر ۴ نيتې پورې د څه نا څه ۳۵۰۰۰ کورنيو لپاره د ژمي مرستې برابرې کړې. د دې علاوه، بشري شريکبانو د ۱۸۵۰۰۰ څخه زياتو کمپلو مرستې کړې او ۱۳۰۰۰ څخه زياتو کورنيو ژمنۍ کالي ترلاسه کړې.

۴۳. د ۲۰۱۷ کال په ډسمبر او د ۲۰۱۸ کال د جنوري په مياشتو کې د پوليو د واکسين د کمپاين له لارې د ۵/۵ ميليونو څخه زيات ماشومان واکسين شول. د دې راپور د ليکلو پر مهال، په ۲۰۱۷ کال کې په ټول هيواد کې د پوليو ۱۴ پيښې راپور شوي، د دغو له جملې څخه پنځه هغه يې د کندهار په شاوولي کور کې چې د ۲۰۱۷ کال په ۶ مياشتو کې د واکسين د تطبيق په موخه د لاسرسي وړ نه وه راپور شوي. د ملګرو ملتونو په ملاتړ د واکسين ټيمونو وکولای شوي په نومبر مياشت کې يادې ولسوالۍ ته لاسرسي پيدا کړي او د واکسين څلور کمپاينونه بشپړ کړي. د ۲۰۱۸ کال په جنوري کې، د وحشي پوليو وپروس درې پيښې، يوه د ننګرهار ولايت د کامې په ولسوالي کې يوه د کندهار ولايت د شاوولي کور په ولسوالي او بله د سپين بولدک په ولسوالي کې راپور شوي. د فبروري د ۱۲ څخه د فبروري تر ۱۶ پورې، د عامي روغتيا وزارت د ملګرو ملتونو په ملاتړ د هيواد د ۲۱ ولايتونو د خطر د لوړې کچې په ولسواليو کې يو سيمه ييز کمپاين ترسره کړ چې په ترڅ کې يې ټولټال ۵/۵ ميليونه ماشومان واکسين شول.

۴۴. د ډسمبر د ۱۵ څخه بيا د جنوري تر ۳۱ نيتو پورې، د ټولټال ۳۹ پيښو په درلودلو سره چې ملګري ملتونه او مرستندويه کارکونکي متاثره کوي، د بشري لاسرسي په وړاندې محدوديتونو دوام موندلی. د ۲۰۱۶ کال د ۲۰۰ پيښو په پرتله په ۲۰۱۷ کال کې، ۳۸۸ پيښې راپور شوي. کيدای شي د پيښو زيات شمير د هيواد په يو شمير سيمو کې تر يوې اندازې د شخړې اوږدمهاله ماهيت او همدارنګه د ښه شوې راپور ورکولو بڼې ته منسوب شي. په ۲۰۱۷ کال کې، ټولټال ۲۱ مرستندويه کارکونکي وژل شوي، ۳۳ ټپيان او ۱۴۹ تښتول شوي. په ډسمبر کې د روغتيايي کارکونکو يا روغتيايي امکاناتو/ودانيو په وړاندې ۱۹ پيښې مستندې کړې چې د کال په اوږدو د داسې پيښو شمير ۱۴۳ هغو ته لوړوي. په ۲۰۱۷ کال کې د روغتيايي کارکونکو او ودانيو په وړاندې پيښې د بشر پالنې د کارکونکو په وړاندې د ټولو ریکارډ شويو پيښو د ۳۸ سلنې ښکارندويي کوي.

۴۵. نسبتا ګرم ژمي او کم اورښت به د کښت په موسم جدي اغيزې ولري او همدارنګه به د حاصلاتو په کيفيت او د ژمي د محصولاتو په غلو دانو او د راتلونکي پسرلي په حاصلاتو خپل اغيز پرېږدي. د هيواد له دوولسو ولايتونو څخه په زياتو هغو کې زيات اورښت د ۲۰۱۷ کال د تيرو دريو مياشتو په جريان کې په اوسط ډول د ۱/۳ څخه کم و. د ملګرو ملتونو د خوړو او کرنې سازمان په ډسمبر مياشت کې سپارښتنه وکړه چې په وچکالي ځپلو سيمو کې د زيانمنونکو ټولنو لپاره کرنيزي مرستې برابرې کړي.

۴۶. د سوله ساته عملیاتو د ریاست د ماین پاکي دفتر د حکومت سره د ماینونو د پاکولو په برخه کې د خپلو ژمنو په ترسره کولو کې او د هغو پرسونل ضد ماینونو د کارولو، ذخیره کولو، تولید او لیرد د مخنیوي او په ۲۰۱۸ کال کې د هغوي د له منځه په هکله د کنوانسیون د مشري په شمول، ملاتړ ته دوام ورکړی. دغه نظارت په نړیواله کچه د دې مسلې په هکله د افغانستان دوامداره ژمنې او پرمختګ لپاره د څرګندولو یو فرصت دی. د ماینونو، د جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو، د قربانې شخص په واسطه فعالیتونکي چاودیدونکي توکي چې په مخکنی راپور کې د فشاري چاودیدونکو توکو په نامه یادېږي، د راوړلو شویو تلفاتو میاشتنی اوسط کچه په ۲۰۱۷ کال کې د میاشتې پر سر ۱۷۰ وو چې دا د ۲۰۱۶ کال په پرتله لوړوالی ښيي. د تلفاتو زیاتره برخه-۴.۹۶ سلنه د جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو او د قربانې شخص په ذریعه د فعالیتونکو چاودیدونکو توکو له امله را منځ ته شوي. دغه دفتر په هغو خوندي لارو چارو تمرکز کوي څو قربانیانو ته سمدستی او لنډمهاله مرستې برابرې کړي او همدارنګه د افغانستان د ماین پاکي د همغږي د دفتر سره د یوې ملي ستراتیژي د جوړولو په برخه کې مرسته کوي څو په ۲۰۱۸ کال کې د یوه لومړیتوب په حیث د قربانیانو سره مرسته وکړي.

۴۷. د ماین پاکي دفتر او شریکبانې د هغو ټولنو لپاره چې د چاودیدونکو توکو د خطر څخه اغیزمنې دي د خطر د مخنیوي په برخه کې او همدارنګه د پیسو او ترانزیت په مرکزونو کې د روزنې برابرولو ته دوام ورکړی څو وکولای شي هغو خلکو ته چې د ځمکنیو ماینونو، د جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو او د قربانې شخص په ذریعه د فعالیتونکو چاودیدونکو توکو د خطر په معرض کې واقع دي، خبرتیا ورکړي. په ټوله کې، د نومبر د لومړۍ نېټې څخه بیا د جنوري تر ۳۱ نېټې پورې د پیسو او ترانزیت په مرکزونو کې د ۳۷۶۷ راستنیدونکو کسانو په شمول ټولټال ۶۰۲۵۱۱ کسانو د خطر د مخنیوي په برخه کې روزنې ترلاسه کړيدي. د ورته مودې پر مهال، د ماین پاکي د دفتر په ملاتړ، د ماین پاکي د همغږي دفتر اووه ټولني د ماین د خطر څخه پاکي اعلان کړي او نږدې ۸۶۱۸ کسانو ته یې د ټولټال ۲۹۰۵۰۰ مربع ځمکې پر سر د ازاد خوځښت فرصت برابر کړي چې په خوندي توګه په خپلو ټولنو کې تګ راتګ وکړي او د کرنې د بهتر شویو فعالیتونو او مارکیټ ته د لاسرسي په برخه کې یې امکانات برابر کړي. اټکل کېږي چې په ماینونو ټولټال ۳۲۲۷ ککړې ساحې، د جګړې ۳۱۵ ډګرونه او ۲۸ ککړ ټمږین ځایونه لاهم د ماین د خطر سره مخ دي چې په نتیجه کې یې ۱۴۲۳ ټولني متاثره شويدي.

۴۸. د جنوري په ۱۵، د افغانستان دولت او ملګرو ملتونو په ګډه د بشر پالنې د غبرګون پلان (۲۰۱۸-۲۰۲۱) پیل کړ او په دې پلان کې هغوي د ۲۰۱۸ کال لپاره د ټولټال ۴۳۷ میلیون ډالرو غوښتنه وکړه څو د مداخلت په ټولو سکتورونو کې د ۲.۸ میلیونو وګړو سره مرسته وشي. د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر په ۲۲، ملګرو ملتونو د افغانستان د مشترک بشري صندوق څخه د ۲۰۱۸ کال لپاره د لومړني معیاري اختصاص لپاره د ۲۰ میلیونو ډالرو څخه زیات اعلان وکړ څو د بشر پالنې د غبرګون د پلان په پلي کولو پیل وکړي. د ۲۰۱۷ کال پلان لپاره ۳۱۷/۵ میلیون ډالره یا د غوښتل شوي تمویل یعنی ۴۰۹ میلیون ډالرو ۷۸ سلنه.

شپږم. له نشه یي توکو سره مبارزه

۴۹. د افغانستان دولت د خپلو نړیوالو شریکبانو په ملاتړ د راپور ورکولو د مودې پر مهال د مخدره توکو په وړاندې خپلې مبارزې او فعالیتونو ته دوام ورکړی. د ۲۰۱۷ کال د نومبر د لومړۍ نېټې څخه بیا د ډسمبر د میاشتې تر ۳۱ نېټې پورې، د قانون د انفاذ افغان چارواکو د مخدره توکو په وړاندې د مبارزې ټولټال ۴۴۵ عملیات ترسره کړي چې په نتیجه کې یې ۳۹۱ کیلو ګرامه هیروین، ۳۱ کیلو ګرامه مورفین، ۸۱۴۱ کیلو ګرامه تریاک، دوه کیلو ګرامه متامفتامین، ۳۸۵۴۷ کیلو ګرامه جرس، ۱۲۵۸ کیلو ګرامه جامده متشکله کیمیاوي ماده، ۱۴۳۷ لیټره مایع متشکله کیمیاوي ماده او ۱۵۹۰۳۴ K-methylenedioxymethamphetamine (MDMA) ټابلیټونه (مصنوعي درمل). د ضبطولو په جریان کې ۵۳۱ کسان نیول شوي. د تریاکو ضبط او نیونې (تریاک، مورفین، او ګډ هیروین چې د مورفینو معادل دي) چې د ۲۰۱۷ کال پر مهال ریکارډ شوي د ۲۰۱۲ کال راهیسې تر ټولو لوړ وه. د تریاکو په قیمتونو کې د پام وړ کموالی راغلی (د ۲۰۱۶ کال د ډسمبر څخه د ۲۰۱۷ کال تر ډسمبر پورې ۴۱ سلنه ټیټ شوي) د ریکارډ شویو محصولاتو په نظر کې نیولو سره چې په ۲۰۱۷ کال کې راپور شوي، خو د هیروینو په قیمتونو کې ورته کموالی نه ده مشاهده شوی (کله چې د ۲۰۱۶ کال او ۲۰۱۷ کال سره

پرتله کوو نو ۷ سلنه کموالی تر سترگو کیږي). د هیروینو نسبي ثابت قیمت بنایې د ۲۰۱۷ کال په جریان کې د تریاکو د لوړې کچې ممنوعیت او همدارنګه په ۲۰۱۷ کال په لومړیو کې افغانستان ته د محملو د ممنوعیت نه وروسته د اسیتیک انهایدروډ د کیمیاوي مادې لوړو قیمتونو ته منسوب شي.

اووم: د پلاوي ملاتړ

۵۰. د جنوري په ۳۱، په ترتیب سره د ۱۴ سلنې او ۷ سلنې منل شویو ارقامو په پرتله کولو سره، د نړیوالو کارکونکو لپاره د ماموریت د خالي پوستونو ارقام ۶.۴ سلنه وو. ماموریت ته د خاصو تدبیرونو په ورکولو سربیره خو وکولای شي چې زیاتي ښخې حفظ او په دندو وګماري خو د دې سربیره د ښخینه کارکونکو استازیتوب کم رنګه وو. د جنوري تر ۳۱ نېټې پورې، د هرې کتګورې لپاره ښخینه استازیتوب په لاندې ترتیب و: نړیوال کارکونکي ۳۰ سلنه، د ملګرو ملتونو رضاکاران ۳۵ سلنه، داخلي مسلکي افسران ۹ سلنه او داخلي کچې کارکونکي ۷ سلنه. د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر د لومړۍ نېټې او د ۲۰۱۸ کال د جنوري د ۳۱ نېټې تر منځ، یوناما د سړک له لارې ټولټال ۱۲۲ ماموریتونه او د هوا له لارې ټولټال ۱۲ ماموریتونه او همدارنګه ټولټال ۳۷۴ د لاسرسي معکوس ماموریتونه ترسره کړي د کومو په ترڅ کې چې د ولسوالیو چارواکو د یوناما د ساحوي دفترونو څخه لیدنه ترسره کړې.

اتم: کتنې

۵۱. د مخکنی راپور راهیسې، په کابل او جلال آباد کې د ځانمرګو بریدونو په شمول په کومو کې چې په سلګونو کسان چې زیاتره یې ملګري کسان وو مړه او ټپیان شول، دا بل دردونکی خشونت و. دغو بریدونو په طبعي لحاظ د خلکو غوسه راوپاروله او دې ته یې لار هواره کړه چې مطرح کسان د پخلاینې د هڅو په ځای د وسله والو مخالفو ډلو په وړاندې د بیا بیا ټینګار له لارې د پوځي اقدام غوښتنه وکړي. د خشونت د داسې پېښو وروسته، د سولې په یوه اټبار لرونکې پروسه کې د ښکیلو خواوو راغونډول لا ستونزمن او لا اړین کار شو. زه ټینګ باور لرم چې د سولې د خبرو اترو په واسطه د یوې حل لارې له لارې کیدای شي هغه ستر بشري کړاو ته چې د دغه خشونت په واسطه را منځ ته شوې د پای ټکی کیښودل شي.

۵۲. د نړیوالو شریکبانو له خوا رغوونکي ښکیلتیا او همدارنګه په افغانستان کې د سولې په اړه سیمه ییزه اجماع د سولې د خبرې اترو لپاره د یوه مساعد چاپیریال په را منځ ته کولو کې اړینه ده. د پلاټفورمونو او پروسو د شمېر په نظر کې نیولو سره چې په دې وروستیو کې را برسیره شوې، زه هیله کوم چې د سولې د دې هڅو په پایله کې به په افغانستان کې د سولې د هڅو سره مرسته وشي. په دې حواله، زه هیله کوم چې د افغانستان او پاکستان د لوړ پوړو چارواکو تر منځ مستقیمې خبرې اتري به د دې باعث شي چې د دواړو هیوادونو تر منځ شته تشنج په شا وتېږي. زه د دواړو هیوادونو څخه غوښتنه کوم څو په ټولو کچو کې په خبرو اترو کې د یو بل سره ښکیل شي او په دواړو هیوادونو کې سولې، ټیکاو او دوه اړخیزو ګټو ته وده ورکړي. زه د د بهرنیو چارو د وزیرانو د درې اړخیزه ډیالوګ چې د ۲۰۱۷ کال په ډسمبر کې د چین د هیواد له خوا په لار اچول شوی و، هرکلی کوم.

۵۳. د ولسمشر د پلویانو او اسلامي جمعیت ګوند تر منځ بن بست د ملي یووالي د دولت په دننه کې ویش لا تشدید کړ چې په نتیجه کې یې له وړاندې په موجوده ماتیدونکي سیاسي تیاریانو اضافي فشار وارد کړ. تر اوسه چې د سیاسي ګوندونو له خوا کومه خود داري نندارې ته وړاندې شوې د دې مسلې سره مرسته کړې شو یقیني کړي چې دا ډول تشنج تر سیاسي قلمرو پورې محدود دی او په خشونت ډکې مقابلي نه دی اوبښتی. دغه بحران وار له مخه د پالیسې د اړینو مسایلو څخه پاملرنه اړولي، زه اندیښنه لرم چې د دې مسلې اوږدېدل ممکن بې ثباتي ته لار هواره کړي او ټولټاکنې له نور ځنډ سره مخ کړي. په خبرو اترو کې د یوې حل لارې د پیدا کولو لپاره د خشونت نه کارول باید د سیاسي انعطاف او نرمښت سره یو ځای او همغږې شي. زه ټینګار کوم چې شخړه باید په چټکه او سوله ییزه توګه حل و فصل شي خو دولت وکولای شي د امنیت، بشر پالنې په چارو، پراختیا او د حکومتولي ننګونې کومې چې د افغانستان په وړاندې پرتې دی، تمرکز وکړي.

۵۴. د ټاکنو خپلواک کمیسیون خپل نوی رییس او اداري بورډ وټاکه او تمه کېږي د رای ورکونکو په ثبوتولو به پیل وکړي. که چېرې غواړو چې په ۲۰۱۸ کال کې اتبارلرونکې پارلماني او د ولسواليو د شوراگانو ټاکنې ولرو، باید ټاکنیزې تیارېانې چټکې شي. دا به نه یواځې د ټاکنو د خپلواک کمیسیون او ټاکنیزو شکایتونو د کمیسیون په کار پورې بلکه د حکومت د نورو ادارو په همغږي هڅو او همدارنګه د کافي سرچینو او کافي امنیتي تدبیرونو په شتون پورې هم تړاو ولري. زه ټاکنیز مدیریتي ارګانونه د اړوندو ادارو او مدني ټولني سره نږدې کار کولو ته هڅوم خو د په وخت او رڼو ټاکنیزو تیارېانو څخه ډاډه حاصل شي. د په وخت ټولټاکنو د امکان په اړه د خلکو د روانو اندیښنو په یادولو سره، زه همدارنګه د سیاسي فعالیتونو، مدني ټولني د استازو او دیني علماوو په ګډون ټول شریکبانې دې ته هڅوم چې د ټاکنیزو مدیریتي ادارو سره دې په منظم ډول کار وکړي خو له دې لارې په ټاکنیزه پروسه د خلکو اتبار زیات شي.

۵۵. په ملکي کسانو زیاتیدونکې وسله وال بریدونه او پر هغوی د دې اغیزې یوه لویه اندیښنه ده. د دولت ضد عناصرو له خوا په ۲۰۱۷ کال کې د بې توپیره ځانمرګو ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو د کارولو په نتیجه کې زیات ملکي تلفات ریکارډ شوي. د ۲۰۱۸ کال لومړۍ میاشتې د دولت ضد عناصرو له خوا د وحشیانه بریدونو شاهدې پاته شوې، په خاص ډول، د مرستندویه سازمانونو او بهرنیانو د په نښه کولو په شمول، او په یوه نقلیه وسیله کې چې د یوه امبولانس په شان رنگول شوې وه یوې منع شوې سیمې ته د سرې مېاشتې د ټولني د خوندي شوې نشان څخه په ناوړې کټې اخیستنې سره د ځانمرګو ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو لیردول. د دغو ظالمانه عملونو مرتکبېښ باید د قانون منګولو ته وسپارل شي.

۵۶. د ماینونو، د جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو او د فشار په ذریعه د چاودیدونکو توکو په نتیجه کې د تلفاتو شمیر ډیر لوړ و. د جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو د پیدا کولو، په نښه کولو او ایسته کولو په برخه کې د دولت د ژمنو په یادولو سره، د ځینو عنعنوي وسلو د کارونې په اړه د محدودیتونو یا د جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو په هکله د پروتوکول په تعقیب او ممکن ډیر ضرر لرونکي وي یا هم بې توپیره اغیزې ولري (پنځم پروتوکول) او د پاته شویو چاودیدونکو توکو د له منځه وړلو په برخه کې د دولت سره د نړیوالو پوځي ځواکونو ژمنې، ملګري ملتونه چمتو دي خو لازم ملاتړ چې د پنځم پروتوکول په دریمه ماده کې تعیین شوی، برابر کړي.

۵۷. دولت د بنځو په وړاندې د خشونت د له منځه وړلو د قانون د پلي کولو او همدارنګه د بنځو، سولې او امنیت په هکله د ملګرو ملتونو د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پریکړه لیک د حفظ او ساتلو په برخه کې د ستاینې وړ هڅې ترسره کړې. د جزا په قانون کې د بنځو په وړاندې د خشونت د له منځه وړلو په هکله یوه څپرکي ته په ځای ورکولو او د بنځو په وړاندې د تبعیض د له منځه وړلو په هکله کمیټې ته د دریم دوره یي راپور په نهایي کولو سره، دولت کولای شي د خپلې ژمنې په اړه چې موخه یې د بنځو د ژوند او حقونو ساتنه ده ټولو افغانانو ته د بیا اطمینان سیګنال ولیري. د دې علاوه، د بشري او مالي سرچینو په برابرولو سره، حکومت کولای شي د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پریکړه لیک د پلي کولو لپاره خپل ملي عملي پلان په موثره توګه تطبیق کړي او په دې سره به په سیاسي او د سولې او امنیت په پروسو کې د بنځو معنی لرونکي ګډون پیاوړی کړي.

۵۸. په هیواد کې دوامداره قضایي اعدامونه د اندیښنې وړ دي. هغه څوک چې د سترو جرمونو لپاره تر تحقیق او عدلي تعقیب لاندې نیول شوي او په سزا رسول شوي د داخلي قانون او د نړیوالو بشري حقونو د میثاقونو لاندې کوم چې افغانستان لاسلیک کړي د هغوي د عادلانه محاکمې لپاره لازم ضمانتونه نه دي ورکړل شوي. زه د افغانستان په حکومت غږ کوم څو په موقت ډول د مرګ سزا وځنډوي او هغه له منځه یوسي.

۵۹. دولت د اداري فساد په وړاندې د مبارزې په هدف د خپلې ستراتیژې د پلي کولو په لور، په خاص ډول د اداري فساد په وړاندې د حقوقي چوکات د پیاوړي کولو له لارې نور ګامونه هم پورته کړي. د دولتي چارواکو او کارکونکو د شتمنیو د اعلان او راجستر کولو په هکله د قانون په تصویبولو سره، ملي شورا د هیواد د سیاسي ادارو د حسابورکونې او رڼوالي د ښه کولو په هدف مهم تدبیرونه اتخاذ کړل. د نظارت د خپلواکي ادارې او د اداري

فساد د دفتر څخه د ولسمشر د چارو ادارې ته د شتمنيو د راجستر کولو د مسولیت د لیرد او د لوی څارنوال دفتر ته د اداري فساد په وړاندې د تحقیقاتي مسولیتونو د یو ځای کولو په هکله د مدني ټولنو د ډلو له خوا د انډیننو په یادولو سره، زه دولت دې ته هڅوم چې د دې ستراتیژي لاندې د نظارت کولو یو خپلواک میکانیزم را منځ ته کړي.

۶۰. د اداري فساد په وړاندې د عدلي مرکز د جوړیدو راهیسي، یاد مرکز په امنیتي سکتور دننه کې د معافیت د له منځه وړلو په برخه کې د لوړ رتبه چارواکو د عدلي تعقیب په برخه د پام وړ کار کړی. د نیولو/دستگیری د امرونو د تطبیق د نشتوالی له کبله، په دې ورستیو کې، د تورنو کسانو په نه شتون کې د هغوي په شمیر کې زیاتوالی راغلی. زه د کورنیو چارو وزارت او اړوندې ادارې دې ته هڅوم چې د اداري فساد په وړاندې د عدلي مرکز سره همکاري وکړي او په دې توګه ډاډ حاصل شي چې ټول مرتکبین محاکمې ته حاضر شي.

۶۱. د امنیتي او حکومتولي د پام وړ ننگونو په پام کې ساتلو سره، هیواد د مالي اصلاحاتو د اجندا په برخه کې د پام وړ پرمختګ کړی. دولت د خپلو عامه مالیاتو د راټولولو د ښه والي او د بودیجې په پروسس کې د اصلاحاتو معرفي کولو ته دوام ورکړی او په دې کار سره یې ملي بودیجه د نړیوالو معیارونو سره په نږدې همپهښګي کې کړې. د دغو لاسته راوړنو سربیره، د هیواد لپاره د اټکل شوې اقتصادي ودې ارقام په هغه حد کې نه دي چې په راتلونکو کلونو کې د کار په بازار کې په زرګونو نوې په انتظار کې داوطلب کسان جذب کړي. په مالي ډګر کې د ترلاسه شوې ریښتني پرمختګ په تصدیق کولو سره، زه دولت دې ته هڅوم چې د پالیسي نور ریفورمونه معرفي کړي چې په دې سره وګولای شي د خصوصي سکتور وده را منځ ته کړي او د راتلونکي نسل افغانانو لپاره د کار زميني برابرې کړي.

۶۲. زه په افغانستان کې د ملګرو ملتونو د ټول پرسونل او په افغانستان کې د خپل ځانګړې استازي او د ملګرو ملتونو د مرستندويه پلاوي یوناما د مشر ښاغلي تدامیچي یاماموتو څخه په داسې ستونزمنو شرایطو کې د هغوي د دوامداره تعهد له امله مننه کوم چې د افغانستان د خلکو په ملاتړ زموږ ژمني سرته رسوي.

د معیارونو په وړاندې ترلاسه شوی پرمختګ

۱. امنیت

معیار: پایښت لرونکي افغان امنیتي ادارې او هغه پروسې چې سوله او ټیکاو یقیني کوي او د افغانستان د خلکو ساتنه کوي.

مقیاسونه	د پرمختګ شاخصونه
	<ul style="list-style-type: none"> د ملي پولیسو او اردو د پرسونلو په شمیر کې زیاتوالی چې د یوه منل شوې جوړښت سره په سمون کې ورته مشوره ورکړل شوې، روزل شوي او فعال شوي.
	<ul style="list-style-type: none"> په ۲۰۱۷ کال کې، د افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو د رسمي ځواک شمیر ۳۵۲۰۰۰، یعنې د افغان ملي پوځ د پرسونلو او افغان ملي پولیسو د پرسونلو او د افغان سیمه ییزو پولیسو د ځواک شمیر ۳۰۰۰۰ پرسونل وو. په داسې حال کې د افغان ملي پولیسو د رسمي ځواک شمیر ۱۵۷۰۰۰ پرسونل وو، د دفاع د وزارت د ټولیز رسمي ځواک شمیر ۱۹۵۰۰۰ پوځي پرسونل او ۵۵۰۲ ملکيان وو.
	<ul style="list-style-type: none"> په ۲۰۱۷ کال کې، د افغان سرحدي پولیسو او افغان ملي عامه نظم د پولیسو د زیاتو برخو په شمول، د افغان ځانګړو امنیتي ځواکونو په توسعې او پراخیدو او د افغان هوایي ځواک په عصري کیدو د افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو خپلو یرغلیزو وړتیاوو ته وده ورکړې. د افغان ځانګړو امنیتي ځواکونو د شمیر لوړیدل به د دې باعث شي چې د ۲۰۱۷ کال لپاره د ۱۹۰۲۲ رسمي ځواکونو شمیر به په ۲۰۲۰ کال کې ۳۳۸۹۶ ته لوړ شي.
	<ul style="list-style-type: none"> د ۲۰۱۷ کال لپاره د افغان هوایي ځواکونو د رسمي پرسونل شمیر ۸۴۰۷ وو، د ۲۰۱۸ کال لپاره د رسمي پرسونل شمیر ۸۶۲۶ ده. افغان هوایي ځواک د تیر سپټمبر په میاشت کې لومړي دوه UH-60 Black Hawks ترلاسه کړي، تمه کېږي د الوتکو دا شمیر تر ۲۰۲۰ پورې له دوو برابرو څخه واوري.
	<ul style="list-style-type: none"> په ۲۰۱۷ کال کې، افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو په خپلو لیکو کې په فساد پورې د تړلو او جنایي تاثیراتو په وړاندې مبارزه پیل کړې او اړوندې دوسیې د اداري فساد په وړاندې عدلي مرکز او نورو عدلي ارګانونو ته لیرې. د یادو ځواکونو په دننه کې د ارزونې د ښه والي او د شبکو او د خپلولي د له منځه وړلو په برخه کې لا نورو هڅو ته اړتیا لیدله کېږي.

۲. سوله، یو ځای کېدنه او پخلاينه

معیار: د سولې لپاره مساعد یوه سیاسي چاپیریال ته د ودې ورکولو په موخه د یوې رغنده او ټول شموله پروسې د لټون لپاره ملي خبرې اترې او سیمه ییز مشارکت

د پرمختګ شاخصونه	مقیاسونه
د سولې، یو ځای کیدنې او پخلاينې د هڅو د تقويې لپاره د ټول شموله ملي او سیمه ییزې پروسې طرح او تطبیق	<ul style="list-style-type: none"> د ۲۰۱۷ کال د جون پر ۶، حکومت د سولې او امنیت د همکارۍ لپاره د کابل پروسې لومړۍ ناسته ترسره کړه، چې د ملګرو ملتونو په ګډون یې د ۲۶ هیوادونو او سازمانونو استازي راغونډ کړي وو. په دغې ناسته کې چې د افغانستان لپاره د ملګرو ملتونو د مرستندوي پلاوي (یوناما) په تخنیکي مرسته تنظیم شوې وه، ګډونوالو د افغانانو په مشرتابه او د هغوي په مالکیت د سولې د پروسې او د امنیت د سیمه ییزې همکارۍ ملاتړ څرګند کړ.
	<ul style="list-style-type: none"> د ۲۰۱۷ کال په جون کې، د سولې عالي شورا له سره تشکیل او کریم خلیلي د نوي مشر په توګه وګمارل شو. تر نوي جوړښت لاندې شورا ټولټال ۵۲ غړي لري، چې ۱۲ یې میرمنې دي.
	<ul style="list-style-type: none"> په سپتمبر کې، د سولې عالي شورا له نوي ماموریت سره یوه نوې عملیاتي ستراتیژي تصویب کړه، چې پر عامه پوهاوي او د ملي اجماع پر جوړونې تمرکز کوي. په عین میاشت کې، ډونرانو دريو میاشتو لپاره د شورا د عملیاتي لګښتونو پر تمویلولو هوکړه وکړه، چې د ادامې پر بنسټ به د یوې پروژې له مخې د عامه پوهاوي فعالیتونه تمویلوي.
	<ul style="list-style-type: none"> د نومبر پر ۲۰، د ملي امنیت سلاکار، حنیف اتمر د سولې او پخلاينې په اړه د حکومت لومړنۍ ستراتیژي د نړیوالې ټولنې استازو ته په یوه ناسته کې وړاندې کړه.
	<ul style="list-style-type: none"> په نومبر او ډسمبر کې، یوناما له نړیوالې ټولنې سره د یو شمیر ګډو پیغامونو په اړه نظریې وړاندې او همغږې کړې، چې له دولت سره د هغه د سولې ستراتیژۍ په نهایي کولو کې مرسته وکړي. د نړیوالې ټولنې له خوا راپورته شوې زیات شمیر نکتې او نظریې د ۲۰۱۸ کال د جنوري په طرح کې په پام کې نیول شوي.
	<ul style="list-style-type: none"> د دولت او حزب اسلامي (ګلبدين) ترمنځ د ۲۰۱۶ کال د سپتمبر د سولې تر موافقې وروسته، ګلبدين حکمتیار د ۲۰۱۷ کال په مې کې کابل ته راستون شو. د سولې د دغه تړون له مخې د ۲۰۱۸ کال د جنوري تر ۱۷ پورې، په حزب پورې تړلي ۱۶۰ بنديان د څرخي پله، بگرام او کندهار له زندانونو خوشې شول.
	<ul style="list-style-type: none"> دولت په ۲۰۱۷ کال کې، د امنیت شورا کمېټې ته چې د ۱۹۸۸ (۲۰۱۱) پریکړه لیک پر بنسټ جوړه شوې، د باوري، تازه او کره معلوماتو ورکولو ته ادامه ورکړې.
	<ul style="list-style-type: none"> د ۲۰۱۷ کال د مې پر ۵، د تحلیلي ملاتړ او بندیزونو د څارنې ډلې د ۲۲۵۵ (۲۰۱۵) پریکړه لیک پر بنسټ د طالبانو او نورو اړوندو اشخاصو او ادارو په اړه، چې د افغانستان سولې، ثبات او امنیت ته ګواښ پېښوي، خپل اته راپورونه وړاندې کړل (S/2017/409 وګورئ). د راپور زیاته برخه د هغو معلوماتو پر بنسټ ده، چې د افغان چارواکو له خوا
	<ul style="list-style-type: none"> د امنیت شورا کمېټې ته چې د ۱۹۸۸ (۲۰۱۱) پریکړه لیک پر بنسټ جوړه شوې، د باوري، تازه او کره معلوماتو په برابرولو

- کې د افغان چارواکو زیاته شوې وړتیا
- برابر شوي.
 - د ۲۰۱۷ کال د اکتوبر پر ۲۹ او ۳۰ له افغانستان څخه د امنیت شورا کمېټې د لیدنې پرمهال، اجراییه رییس عبد الله، د انضباطي میکانیزمونو په کارولو سره د اشخاصو او ادارو د تعقیبولو د ژمنې بیا یادونه وکړه. نور اقدامات پر ځای پاته دي.
 - په ۲۰۱۷ کال کې، یوناما ټولټال ۱۴ د سولې ځایي نوښتونه تسهیل کړي او منځګړیتوب یې برابر کړی، خو د ولایت او ولسوالۍ په کچو د افغانانو په مشرتابه د منځګړیتوب او پخلاینې هڅو ته وده ورکړې. په دغو نوښتونو کې د شخړو د حل د نوښتونو، د ټولنې د دیالوګ، جرګو او له عالمانو (دیني کړیو)، قومي استازو، ولایتي شوراګانو د غړو، د سولې د ولایتي شوراګانو د غړو، د دولتي چارواکو او د ځوانانو او ښځو د فعالینو سره د پوهاوي غونډو په ګډون له ۱۶ ولایتونو څخه شریکبانو برخه اخیستې وه.
 - د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر پر ۲۵، د سولې عالي شورا په کابل کې له ۷۰۰ زیاتو دیني عالمانو ناسته تنظیم کړې وه. په دغې ناسته کې دیني مشرانو پر یوه پریکړه لیک توافق وکړ، چې له طالبانو سره د مستقیمو خبرو اترو په ګډون یې د افغانانو په مشري د سولې د هڅو ملاتړ کاوه او له طالبانو یې د تاوتریخوالي د پرېښودو غوښتنه کوله.
 - په ۲۰۱۷ کال کې د ښځو، سولې او امنیت په اړه د نړیوالې پرانستي ورځې د لمانځلو لپاره، یوناما او د جنډر د برابري او د ښځو د ځواکمنتیا ادارې د اکتوبر له ۱۷ د نومبر تر ۲۲ پورې دیالوګونه تنظیم کړي وو، چې له ۲۱ ولایتونو څخه د ۳۰۳ ښځو په ګډون یې ۳۶۴ ګډونوال راڅرګند کړي وه. د دیالوګونو موضوع "په ټاکنیزه پروسه کې د ښځو ګډون" وه.

۳. حکومتولي او اداره جوړونه

معیار: د ډیموکراتیکو، قانوني، حساب ورکوونکو او په ځایي کچه د داسې ادارو د جوړولو له لارې، ټول هیواد ته د حکومت صلاحیت غځول، چې د پالیسي ګانو د پلي کولو ظرفیت ولري او په زیاتیدونکي ډول پر خپل ځان پاییدونکي شي

مقیاسونه	د پرمختګ شاخصونه
● په ۲۰۱۷ کال کې، د ټاکنو خپلواک کمیسیون خپله وړتیا په ډاګه کړه، چې تخنیکي څیړنې ترسره کړي، په انتخاباتي پروسه کې د ټکنالوژي د معرفي کولو لپاره انتخابونه په پام کې ونیسي، عامه پوهاوي لور او له دواړو ملي او نړیوالو کلیدي همکارانو سره د همکارۍ تړونونه ترسره کړي.	● د ښځو د ځانګړي ګډون او د هغوي لپاره په قانوني ډول تضمین شوي تخصیص سره، د باوري او شفافو ټاکنو د تنظیمولو او ترسره کولو لپاره افغان چارواکو او د خپلواکو ټاکنیزو ادارو لوره شوې وړتیا
● د ۲۰۱۷ کال د فبروري پر ۲۱، د ټاکنو کمیسیون د انتخاباتي حوزو په اړه حکومت ته تخنیکي څېړنه وسپارله، په کومه کې چې د ۱۲ سترو ولایتونو چې د ښځو څوکیو درلودونکي دي په کوچنیو انتخاباتي حوزو د ویش سپارښتنه شوې، او پاتې ۲۲ ولایتونو له کوم بدلون پرته په خپل حال پاته دي.	● د جون پر ۲۲، کمیسیون اعلان وکړ، چې پارلماني او د ولسوالۍ د

- شوراګانو ټاکنې به د ۲۰۱۸ کال د جولای پر ۷ ترسره شي.
- د ۲۰۱۷ کال د اکتوبر پر ۲۵، خپله پریکړه اعلان کړه چې د پانې پر بنسټ د رایه ورکونکې ثبتونې انتخاب ته رجوع کوي.
 - د نومبر پر ۲۰، د ټاکنو کمیسیون او د اداري اصلاحاتو او ملګي خدمتونو خپلواک کمیسیون د دغه کمیسیون لپاره د کارمندانو د ګمارنې یو تفاهم لیک لاسلیک کړ، خو دغه پروسه چټکه او د شفافیت د یقیني کولو لپاره یو میکانیزم رامنځ ته کړي.
 - د ۲۰۱۷ په نومبر کې، د ټاکنو کمیسیون د افغانستان د نفوسو د احوال ثبتولو له مرکزي ادارې سره یو تفاهم لیک لاسلیک کړ، د کوم له مخې چې د رایه ورکوونکو د راجسټریشن په تړاو د دواړو ادارو د نقشونو په اړه توضیح وړاندې شوي.
 - د ډسمبر پر ۱۰، د ټاکنو کمیسیون له سیاسي شریکبانو او مدني ټولنې سره تر سلا مشورو وروسته د رایه ورکونکو د ثبت کانسپټ او بودجه حکومت او ډونرانو ته وسپارله. د رایه ورکونکو د ثبت عملياتي پلان او لایحه بیا وروسته د ۲۰۱۸ کال د جنوري پر ۹ تصویب شول. څرنګه چې بې د ټاکنو د ۲۰۱۶ کال په قانون کې پېش بڼې شوي، د لومړي ځل لپاره به د ملي پیژند پانې په کارونې سره، د رایه ورکوونکو لست چې رایه ورکونکي په یوې مشخصې انتخاباتي حوزې پورې تړي، جوړ شي.
 - د ۲۰۱۷ د ډسمبر پر ۱۱، د ټاکنو خپلواک کمیسیون اعلان کړه، چې د موقعیتونو له هغې کتنې وروسته چې د ۲۰۱۷ په اګست کې پیل شوي وه، د ۷۳۵۵ انتخاباتي حوزو موقعیتونه یې تایید کړي. همدارنګه د ټاکنیزو شکایتونو کمیسیون هم د انتخاباتي حوزو د ارزونې په تړاو د نږدې ۴۰۰ شکایتونو کتنه پیل کړې.
 - د ۲۰۱۸ د جنوري په پای کې، د ټاکنو په خپلواک کمیسیون کې د مشرتابه خلاوې د دار الانشاء د ریاست د سرپرست په حیث د شهلا حق د ګمارنې په واسطه په جزئي ډول ډکې شوي. د هغې ګمارنه د ۲۰۱۷ په اکتوبر کې د ولسمشر غني له خوا دار الانشاء د پخواني رییس امام محمد وریماچ تر ګوښه کولو وروسته رامنځ ته شوه. آغلې حق لومړنۍ میرمن ده چې په کمیسیون کې د دار الانشاء د سرپرستې په حیث ګمارل کېږي. د ۲۰۱۷ په نومبر کې د کمیسیون د رییس نجیب الله احمدزي تر ګوښه کېدو وروسته، د ولسمشر غني له خوا د مدني ټولنې د یو شمیر فعالینو له خوا په یوه انتقاد شوي پروسه کې د ۲۰۱۸ د جنوري پر ۱۳ سید حفیظ الله هاشمي د نوي کمیشنر په حیث وټاکل شو. د جنوري پر ۳۱، کمیسیون ګلا جان عبد البديع صیاد د کمیسیون د نوي رییس په حیث وټاکل شو. وسیمه بادغیسي چې تر بناغلي صیاد پخوا د کمیسیون سرپرسته وه، په جنوري کې د کمیسیون د عملياتي معاون په حیث وټاکل شوه.
 - د ۲۰۱۷ کال د اکتوبر پر ۴، یوناما، د ملګرو ملتونو پرمختیایي پروګرام، د ټاکنو خپلواک کمیسیون او د ټاکنیزو شکایتونو کمیسیون د انتخاباتي ملاتړ لپاره د یوې داسې پروژې سند لاسلیک کړ، چې په افغانستان کې د ملګرو ملتونو له خوا د انتخاباتي پروسې لپاره د دوامداره مرستې د برابرولو

زمینه برابرې. د ډسمبر پر ۳۰، کلیدي ډونرانو د رایه ورکونکو د ثبت تر ۹۰ سلنې بودجې د تمویل ژمنه وکړه، په داسې حال کې چې حکومت پاته نور لګښتونه تادیه کوي.

● د ټاکنو خپلواک کمیسیون او د ټاکنیزو شکایتونو کمیسیون د سپتمبر پر ۱۹، د اکتوبر پر ۲۰ او ډسمبر پر ۶ په کابل کې د ټاکنو ملي ناستې ترسره کړې، چې د مدني ټولنې، سیاسي ګوندونو او ایتلافونو استازو، قومي مشرانو او نورو سیاسي همکارانو په کې ګډون کړی و. د ۲۰۱۸ د جنوري پر ۷، د ټاکنو خپلواک کمیسیون په بلخ، بامیانو، هرات، کندهار، کندز، ننگرهار او پکتیا ولایتونو کې د ولایتي کچې خپلې لومړنۍ غونډې ترسره کړې، چې په منظم ډول به په پاتو نورو ولایتونو کې هم ترسره شي.

● د ۲۰۱۷ د جنوري پر ۱۹، د اداري فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې خپلواکې ګډې کمېټې خپل یولسم شپږ میاشتنی راپور خپور کړ، چې د ۲۰۱۶ کال له جولای تر ډسمبر پورې موده رانغاړي. په راپور کې د کمېټې د سپارښتنو په پلي کولو کې د عامه روغتیا له وزارت سره د کمېټې د همکارۍ مباحثه شامله ده.

● د جولای پر ۷، کمېټې د لوی څارنوال په دفتر کې د فساد له امله د زیانمنتوبونو په اړه خپل ځانګړی راپور خپور کړ، په کوم کې چې د دې یادونه شوې، چې د لوی څارنوال دفتر یو شمیر داخلي اداري بدلونونه اعلان کړي لکه د فعالیت څارنه او ارزونه او د وړتیا پر بنسټ ګمارنه.

● د څارنې او ارزونې د پروګرام د پرمختګ په تړاو، کمېټې په ۲۰۱۷ کې ۲۶۱ سپارښتنې صادرې کړې، چې ۵۵ هغه یې عملي شوي، چې له ۲۰۱۰ راهیسې د صادر شویو او عملي شویو سپارښتنو شمیر په ترتیب سره ۸۶۲ او ۲۱۵ ته رسوي.

● د ۲۰۱۷ د مارچ پر ۴ د ځمکې د تنظیم نوي قانون د ولسمشر د فرمان له مخې خپور شو. دغه قانون د دولتي ځمکو د مدیریت چارې لا موثره او شفافه کوي او د فساد رسمي زیانمنتوبونه راکموي. په اپریل کې، د یوناما او د ملګرو ملتونو د اسکان د دفتر په همکارۍ د ځمکې د تخصیص نوي شوی قانون طرح شو. د دغه قانون موخې د پروسو نوي او ساده کول، د شفافیت زیاتول او د عامه ځمکو په تخصیص کې د فساد د رسمي زیانمنتوبونو راکمول دي. قانون لا اوس هم د ولسمشر د توشیح په تمه دی.

● د سپتمبر پر ۲۸، د قانون د حاکمیت او اداري فساد پر ضد د مبارزې عالي شورا د اداري فساد سره د مبارزې ملي ستراتیژي تصویب کړه. د ډسمبر پر ۹، د نهو مهمو وزارتونو له خوا د ستراتیژي د تطبیق لپاره د ولسمشر حکم صادر شو. د ۲۰۱۸ د جنوري تر ۳۱ نېټې پورې، له دغو وزارتونو درې هغو یې له اداري فساد سره د مبارزې د عمل پلانونه وړاندې کړي او درې نور وزارتونه د خپلو پلانونو د نهایي کولو په وروستیو پړاونو کې وو.

● د ۲۰۱۷ د اکتوبر پر ۳، ولسمشر په افغانستان کې د ګڼو شریکبانو د پرانستې حکومتولۍ د مشارکت ناسته پرانیسته، چې د حکومت، مدني ټولني او خصوصي سکتور استازيو په کې ګډون کړی و. دغه مشارکت یو

د اداري فساد پر وړاندې د څارنې او ارزونې د خپلواکې ګډې کمېټې تاسیسول او د اداري فساد ضد معیارونو طرح

د اداري فساد سره د مبارزې د ادارو تقویه کول، چې وکولای شي له اداري فساد سره د حکومت عمومي تګلار وڅاري

نړيوال تړون دی، چې له مخې يې غړي دولتونه له غير دولتي فعالينو سره ښکيل کيږي، خو حکومتولي لا زياته حساب ورکوونکې او شفافه کړي.

● د ډسمبر پر ۲۸، ولسمشر د پرانستې حکومتولۍ د مشارکت له ۱۱ ژمنو جوړ د عمل ملي پلان تاييد کړ، په جگړه او اضطراري حالاتو کې د ښځو لپاره د ساتنې د پاليسي د طرح او په ۱۲ ولايتونو کې د ښځو په وړاندې د تاوتریخوالي پېښو ته د رسيدگي د ځانگړو محکمو د تاسيس په گډون. افغانستان په ۲۰۱۶ کال کې له دغه مشارکت سره يو ځای شوی.

● په ۲۰۱۷ کال کې، د څارنې او فساد سره د مبارزې عالي ادارې ۵۶۶۱ لور پورو دولتي چارواکو ته د شتمنيو د ثبت فورمې صادري کړې، بيرته يې ۲۶۷۳ بشپړې فورمې ترلاسه او ۴۷ استونې تاييد شوي، چې په ۲۰۰۸ کې د شتمنيو د ثبت د پروگرام له تاسيس راهيسې د صادر شويو، تر لاسه شويو او تاييد شويو فورمو ټولټال شمير په ترتيب سره ۱۶۵۰۸، ۱۰۰۶۱ او ۲۸۰ ته لوړوي. په ۲۸۰ تاييد شويو فورمو کې د ولسمشر، اجرائيه رييس، د ولسمشر د دويم مرستيال، د کابينې د ټولو وزيرانو او ۳۴ واليانو څخه د ۳۳ هغو فورمې شاملې دي. د شتمنيو د ثبت ټيټه کچه د اړوندو چارواکو له خوا د نه همکارۍ له امله ده.

د چارواکو د شتمنيو د ثبت کلنۍ خپرونه

● د ۲۰۱۷ کال د اکتوبر پر ۲۸، ولسمشر ۱۲۷۰ شميره تقينې فرمان صادر کړ، چې له مخې يې د ښه انطباق په موخه د شتمنيو د ثبت او تاييد چارې د څارنې او اداري فساد سره د مبارزې له عالي ادارې څخه د ولسمشر دفتر ته وليږدول شوي.

● په ۲۰۱۷ کال کې، د ملکي مامورينو د روزنې انستيتوت د ۵۳۳ (۲۱ سلنه) ښځو په گډون ۲۵۴۰ ملکي مامورينو ته روزنه برابره کړې، چې د ۳۸۵۰ په پام کې نيولو شويو څخه ۶۵ سلنه جوړوي. د روزنې انستيتوت د روزونکو په گمارنه کې د پام وړ ځنډ له امله و نه کولی شو، ټاکل شوی هدف تر لاسه کړي. د ملکي مامورينو لپاره د کمپيوټر د پروگرامونو، انگليسي ژبې، بشري منابعو او دغه د اداري او مالي اداره په برخو کې روزنې برابرې شوي.

د وظيفو د ترسره کولو او خدمتونو د وړاندې کولو لپاره په مرکزي، ولايتي او ولسوالۍ کچو د ملکي مامورينو لوړ شوي ظرفيت

● په ۲۰۱۷ کال کې، د سيمه ييزو ارگانونو خپلواکې ادارې له ۳۶۸ ولسوالانو څخه ۲۷۵ ولسوالان او له ۴۱ مرستيال واليانو څخه ۳۳ مرستيال واليان د وړتيا پر بنسټ د سيستم له مخې گمارلي. له گمارل شويو اشخاصو څخه يوازې يو مرستيال والي او دوه ولسوالان ښځې وې.

● د ۲۰۱۷ کال د مارچ پر ۱۱، د ملکي خدمتونو د اصلاحاتو د تطبيق د يوې برخې په څير، د اداري اصلاحاتو او ملکي خدمتونو د خپلواک کميسيون نوي رييس خپله دنده پيل کړه. په ۲۰۱۷ کې، د دغه کميسيون رييس د نويو کميشنرانو گمارنه تسهيل کړه او په حکومت کې يې د وړتيا پر بنسټ د گمارنې د بنسټيز کولو، په ملکي خدمت کې د رقابتي تاديبې د ساتلو او په کلیدي ساحو کې د اصلاحاتو لومړيتوب بندي کولو، لکه تقاعد او د افغان کډوالو د بيرته راستنيدنې په موخه يو پنځه کلن ستراتيژيک پلان طرح کړ.

د ملکي خدمتونو په ټاکنه کې زيات شوی شفافيت او موثريت

● دولت په ملکي خدمتونو کې د جنډر د برابرې د تقويې لپاره گامونه پورته

د ظرفيت جوړونې د جامع تگلارې او د ډونرانو له خوا

تمويل شوي د تخنيکې مرستې له لارې تقويه شوي د ملکي خدمتونو اصلاحات

کړي. د ۲۰۱۸ د جنوري پر ۱۰، يوه نوې پالیسي خپره شوه، چې په ملکي خدمتونو کې په ۲۰۱۷ کې له ۱۵ سلنې څخه په ۲۰۱۸ کې ۱۷ سلنې ته د ښځو استازیتوب لوړ کړي. دغه پالیسي په ملکي خدمتونو کې د ښځو لپاره د سهیمې سیستم، ځانګړي اداري امتیازات، د کار ځای خونديتوب او مسلک د پرمختګ ښه زمينې معرفي کوي.

● په ۲۰۱۷ کال کې، د سیمه ییزو ارګانونو خپلواکې ادارې، د یوناما او د ملګرو ملتونو د پرمختیایي پروګرام په ملاتړ او ملي او ځایي ادارو، مدني ټولنې او نړیوالې ټولنې سره په سلا مشوره، د ملي حکومتولۍ د پالیسي طرح جوړه کړه. د ۲۰۱۸ د جنوري پر ۱۰، نوموړې ادارې دغه پالیسي ولسمشر ته د تایید لپاره وړاندې کړه، چې له هغې وروسته به کابینې د تایید لپاره واستول شي.

● د ۲۰۱۷ په فبروري کې، د اقتصاد وزارت د یوناما په ملاتړ او د ولایتي پلان جوړولو لارښوونو چې په ۲۰۱۶ کال کې یې جوړې کړې وې په کارولو سره، په ټولو ۳۴ ولایتونو کې د ۲۰۱۷ کال لپاره د ولایتي پرمختیایي پلانونو جوړول تسهیل کړل. د ۲۰۱۷ په نومبر کې، دغه لارښوونې له سره بیا وکتل شوې او د ۲۰۱۸ په جنوري کې د اقتصاد وزارت په ټولو ۳۴ ولایتونو کې د خپلو اړوندو ریاستونو لپاره د ۲۰۱۸ کال د ولایتي پلان جوړولو په تړاو د کتل شویو لارښوونو یو لارښوونکی پروګرام ترسره کړ.

د ځایي حکومتولۍ د پالیسي تطبیق او د ځایي نظم، مالي او بودجوي کاري چوکاټونو طرح

● په ۲۰۱۷ کال کې، وروسته تر هغې چې په ښاري سیمو کې د اداري سرحداتو شرایط طرح شول، د څلورو ښاروالیو سرحدات بشپړ او طراحي شول، چې د ۳۴ ولایتي ښاروالیو نقشه شوې سرحداتو شمیر ۲۶ ته راوړي. د ۸۲۰ ښاري شاوخوا سیمو سرحدات هم د کال په اوږدو کې نقشه شوي.

● په ۲۰۱۷ کال کې، د والیانو د دفترونو د ملکي خدمتونو درې مرکزونه جوړ شول، چې د تذکرو ویش او نورو دولتي خدمتونو ته د ملکيانو لاس رسی زیات شي. پر دې سربیره، د والیانو په ۱۳ دفترونو او ۱۱ ښاروالي کانو کې انټرنیټي اسانتیاوې نصب شوې، څو د معلوماتي ټکنالوژي د تنظیم سیستم تقویه او له مراجعینو سره د مکالمې اسانتیاوې پیاوړي شوي. اتو کوچنیو پروژو ښاروالۍ د خدمتونو په وړاندې کولو کې په بهتروالي جوګه کړې، چې له امله یې د ۴۵۷۲۸ ښځو په ګډون ۱۵۷۱۶۸ ښاریان له خدمتونو مستفید شوي.

د اداري سرحداتو لپاره د شرایطو طرح او خپرونه

● د ۲۰۱۷ د مارچ پر ۴، ولسمشر د جزا تعدیل شوي قانون توشیح کړ، کوم چې جرمونه او سزاګانې په یوه واحد قانون کې توحید او د بشري حقونو د نړیوالو کنوانسیونونو او میثاقونو په ګډون د نړیوال قانون احکام رانغاړي. په قانون کې په رامنځ ته شویو تعدیلاتو کې د جنسي تیري په څیر د جنډر خاصیت لرونکو نویو جرمونو تعریفونه، د شکنجې د کارونې منع، د ځمکې د غصب منع، د بچه بازي جرم ګڼل او د هغې لپاره د سزا ټاکل او د هغو جرمونو په شمیر کې د پام وړ کموالی شامل دي، چې سزای یې مرګ ده.

د دولتي ادارو د فعالیت لپاره د مناسبو جوړښتونو تاسیسول، په تیره بیا په ځایي کچه

● په ۲۰۱۷ کال کې، د اداري فساد پر ضد عدلي او قضایي مرکز، کوم چې

د باوري او لاس رسي وړ قضایي

په ۲۰۱۶ کې تاسیس شوی، د زیاتو پېچلو قضیو چې لوړ پوړي دولتي چارواکي په تیره بیا د امنیت برخې په کې ښکېل دي، خپرل پیل کړل. د ۲۰۱۸ د جنوري تر ۳۱ پورې، نوموړي مرکز د ابتدایي محکمې په کچو ۲۷ قضیې خپرلي چې د دفاع او کورنیو چارو وزارتونو د ۱۴ جنرالانو او د وزارتونو د دريو مرستیالانو په گډون، ۱۱۴ تورن اشخاص په کې شامل دي، څوک چې د خپلو جرمونو له امله مجازات شوي او له یو نیم کال نیولي تر ۱۴ کلن قید له سزا سره مخ شوي دي.

او جزایي سیستمونو تاسیسول، کوم چې د ټولو اتباعو د بشري حقونو مراعاتولو ته درناوی کوي

۴. بشري حقونه

معیار: د ملکيانو پر ساتنې، د ښځو او نجونو پر حالت، د بیان پر ازادې او د احتساب پر بنسټ د قانون پر حاکمیت له ځانگړي ټینگار سره، د افغانستان اساسي قانون او نړیوال قانون سره سم د افغانانو بشري حقونو ته درناوی زیات شوی

مقیاسونه

د پرمختګ شاخصونه

- د اړوند فعالینو له خوا د نړیوال قانون د رعایت له لارې، د ځواک د ناقانونه کارونې او د ملکيانو د گواښې د پېښو په شمیر کې کموالی
- په ۲۰۱۷ کال کې، یوناما ۱۰۴۵۳ ملکي تلفات (۳۴۳۸ مړینې او ۷۰۱۵ ټپیان) مستند کړي، چې د ۲۰۱۶ کال په پرتله نهه سلنه کموالی په ډاګه کوي. یوناما ۶۵ سلنه ملکي تلفات دولت عناصرو، ۲۰ سلنه دولت پلوه ځواکونو، ۱۱ سلنه د دولت پلوه ځواکونو او دولت ضد عناصرو ترمنځ د ځمکنیو نښتو پرمهال نا منسوب شویو د ډزو تبادلي، درې سلنه له جګړې څخه پاته شونو چاودیدونکو توکو او نږدې یوه سلنه د پاکستان له لوري پر افغانستان د توغندیو ویشتلو ته منسوب کړي. د ځای پر ځای شویو چاودیدونکو توکو کډ تکتیکونه د ۴۱۵۱ ملکي تلفاتو (۱۲۲۲۹ مړینې او ۲۹۲۲ ټپیان) لامل شوي، چې په ۲۰۱۷ کال کې د ټولو ملکي تلفاتو ۴۰ سلنه جوړوي، د دې په تعقیب د ځمکنیو نښتو پر مهال ۳۴۸۴ ملکي تلفات (۸۲۳ مړینې او ۲۶۶۱ ټپیان) اوښتي. د ۲۰۱۷ کال په اوږدو کې د جګړې اړوند تاوتریخوالي د ښځو او ماشومانو مرګ ژوبله جاري ساتلې وه. یوناما د ماشومانو ۳۱۹۷ تلفات (۸۶۱ مړینې او ۲۳۱۸ ټپیان) ثبت کړي، چې د ۲۰۱۶ کال په پرتله ۱۰ سلنه کموالی په ډاګه کوي. دغې ادارې په ۲۰۱۷ کال کې د ښځو ۱۲۲۴ تلفات (۳۵۹ مړینې او ۸۶۵ ټپیان) مستند کړي، کوم چې څه کم یوه سلنه زیاتوالی ښیي که څه هم د ښځو مړینه پنځه سلنه لوړه شوې. ښځې په جګړې پورې اړوند د ملکي تلفاتو ۱۲ سلنه جوړوي.
- په ۲۰۱۷ کال کې، د ملي امنیت شورا په دفتر کې د توحید مرکز د ناټو د غوڅ ملاتړ په مرسته یو ډیتابیس جوړ کړ، چې د جګړې اړوند د ملکي تلفاتو په معلومولو کې د حکومت ظرفیت لوړ او تقویه کړي. پر دې سربیره، د غوڅ ملاتړ ماموریت د افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو ۳۰۵ افسرانو ته د ملکي تلفاتو د کمولو د اقداماتو په اړه روزنه ورکړې.
- د ملکي تلفاتو د مخنیوي او کمونې بورډ په ۲۰۱۷ کال کې د فبروري پر ۱۵، د اګست پر ۲۳ او ډسمبر پر ۵ درې ناستې ترسره کړې، په کومو کې چې د افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو او د نړیوالو نظامي ځواکونو له خوا د ترسره شویو هغو عملي هڅو په اړه یادونه وشوه، چې د ملکيانو ساتنه تقویه او پیاوړې کوي.

- په ۲۰۱۷ کال کې، افغان ملي پولیسو ۱۲ نور د ماشومانو د ساتنې واحدونه تاسیس کړل، چې په دې سره د دغه ډول واحدونو ټولټال شمیر ۳۳ ته لوړ شو، چې د هیواد له ۳۴ ولایتونو څخه په ۳۳ هغو کې فعالیت کوي.
- په ۲۰۱۷ کال کې یوناما او د ماشومانو لپاره د ملګرو ملتونو وجهي صندوق (یونیسف) د ملي امنیت د ریاست ۲۲ د اطلاعاتو افسرانو، په کابل کې د امنیتي حوزو ۱۷ آمرانو، او ۱۱ ښوونکو لپاره په وسله واله جګړه کې د ماشومانو د ساتنې په اړه روزنه برابره کړې.
- د ۲۰۱۷ کال په می کې، د جزا تعدیل شوي قانون په رسمي جریده کې خپور شو. په دغه قانون کې داسې احکام موجود دي چې د وسله والو ډلو له خوا د ماشومانو ګمارنه او کارونه منع کوي او جرم یې ګڼي او یو بل نوي فصل په کې زیات شوی چې بچه بازي جرم شمیري. نوموړی قانون دغه راز د نړیوالې جنایې محکمې د روم اساسنامې سره سم د نړیوالو جرمونو تعریفونه مشخص کوي.
- په اګست کې حکومت د ځینو دودیزو وسلو کومې چې ښایي خورا زیات تپونه رامنځ ته کړي یا کومې چې بې توپیره اغیزې لري، د کارونې د منع یا محدودولو د ۱۹۸۰ کنوانسیون او د دغه کنوانسیون ټول تعدیلات او پروتوکولونه تایید کړل.
- په اکتوبر کې، حکومت د ملګري تلافاتو د مخنیوي او کمونې ملي پالیسي په رسمي ډول تصویب کړه، چې موخه یې د جګړې له زیان څخه د ملګري وګړو ساتنه ده.
- د اکتوبر پر ۱۷، یوناما په کابل کې د ملګیانو د ساتنې په اړه خپل دویم ملګري-نظامي ډیالوګ ترسره کړ، په کوم کې چې د حکومت لور پورو چارواکو او نظامي استازو او د ساتنې نړیوالې ټولنې د هغو پلانونو په اړه خبرې اترې وکړې، چې د یو شمیر دودیزو وسلو د کنوانسیون په اړه له جګړې څخه د پاته شونو چاودیدونکو توکو تر پروتوکول لاندې خپل اجرا رعایت کړي او د ملګري تلافاتو د مخنیوي او کمونې ملي پالیسي تطبیق کړي.
- د ډسمبر پر ۵، د دفاع وزارت د ماشومانو د ساتنې خپله پالیسي خپره کړه، کومه چې په وسله واله شخړه کې د ماشومانو د حقونو د شپږو شدیدو سرغړونو او د نظامیانو له خوا د ښوونیزو او روغتیايي مرکزونو د کارونې پر مخنیوي تمرکز کوي.
- په ۲۰۱۷ کال کې، یوناما د دوو ځانګړو راپورونو په ګډون، په وسله واله شخړه کې د ملګري وګړو د ساتنې په اړه شپږ راپورونه خپاره کړل. یوناما دغه راپورونه د جګړې د ښکیلو خواوو له خوا د بشرپالنې او د بشري حقونو د نړیوالو قوانینو ته د درناوی د بسیجولو، د پوهاوي د لوړولو او مدافعي لپاره کارولي.
- د ۲۰۱۷ په مارچ کې، د شکنجې ضد قانون او د جزا نوي قانون د ولسمشر پر فرمان توشیح شول، چې په دواړو قوانینو کې د شکنجې ضد او نورو ظالمانه، غیر انساني یا توهینوونکي چلند یا سزا د کنوانسیون
- د افغانانو له خوا د خپلو حقونو او د حکومت له خوا د خپلو مکلفیتونو په اړه زیات شوی

سره سم د شکنجې تعریف شامل دي.

- د اپریل پر ۲۴، یوناما د جګړې اړوند توقیفیانو سره د چلند خپل څلورم راپور خپور کړ، چې د ۲۰۱۵ له جنوري څخه د ۲۰۱۶ تر ډسمبر پورې موده رانغاړي. د راپور خپریدل د شکنجې ضد کمېټې له خوا د افغانستان د مهالنۍ کتنې سره یو ځای یو مهال ترسره شول.
- په اپریل کې، حکومت خپله اراده څرګنده کړه چې د شکنجې ضد کنوانسیون په اړه خپل ریزرویشن حق بیرته واخلي او د اصولو له مخې کابینې هغه پریکړه تاییده کړه چې د دغه کنوانسیون اختیاري پروتوکول تصویب کړي. د حکومت په هغو داوطلبانه تعهداتو او ژمنو کې چې د ۲۰۱۷ د سپتمبر پر ۶ یې د بشري حقونو د شورا د غړیتوب د کانديداتوري د یوې برخې په څیر ترسره کړې وې، حکومت د شکنجې ضد کنوانسیون د اختیاري پروتوکول ته خپل منظم ژمنتوب تایید کړ (A/72/377 وګورئ)، که څه هم دغه ژمني لا تر اوسه نه دي تطبیق شوي.
- په جون کې، باوري راپورونو په ډاګه کړه چې ولسمشر په کابل کې د می پر ۳۱ د ځانګړي برید په تړاو، چې له امله یې ۹۲ وګړي ووژل شول او ۴۹۱ نور ژوبل شول، د ۱۱ بندیانو د اعدام حکم صادر کړی. د یوناما د مدافعې په پایله کې، له قضایي صلاحیت پرته، چټکو یا خپل سر اعدامونو په اړه ځانګړي راپورتر یوه بیړنۍ غوښتنه وکړه چې د عادلانه محاکمې د حق تر رعایت کولو دې دغه اعدامونه وځنډول شي، چې د دغو هڅو په پایله کې دغه پلان شوي اعدامونې ترسره نه شوي.
- په سپتمبر کې، ولسمشر د شکنجې ضد قانون ضمیمه تایید کړه، د کومې د احکامو له مخې چې د شکنجې قربانیان کولی شي جنایي او قضایي محکمو ته خپلې قانوني ادعاوې وړاندې کړي. دغه قانون او ضمیمه په یوه واحد متن کې توحید شوي، کوم چې د ۲۰۱۸ کال د جنوري پر ۱۴ د مشرانو جرګې له خوا تایید شو. قانون د ولسمشر د توشیح په تمه دی او هبله ده چې د ۲۰۱۸ په مارچ کې به په رسمي جریده کې خپور شي.
- د ۲۰۱۷ په نومبر کې، د نړیوالې جنایي محکمې د څارنوال دفتر د محاکماتو څخه وړاندې د رسیدګي له دیوان څخه د دې صلاحیت غوښتنه کړې، چې د افغان ملي دفاعي او امنیتي ځواکونو له خوا د شکنجې د ترسره شوي جنګي جرم په ګډون، د نړیوالو جرمونو د هغو تورو څیړنه پیل کړي کوم چې د ۲۰۰۳ د می راهیسې په افغانستان کې ترسره شوي. یوناما د احتساب ترویجولو هڅې جاري ساتلي او د هغو کونښنونو ملاتړ کوي، چې د بشري حقونو څخه د سرغړونو معافیت سره مبارزه کوي.
- په ۲۰۱۷ کال کې، په افغان ملي پولیسو کې د ښځو شمیر اته سلنه زیات شو او دغه شمیر ۳۳۷۹ ته لوړ شو. د دې په موخه چې په پولیسي ځواک کې د ښځو جنسي ځورونې ته رسیدنه وشي، د کورنیو چارو وزارت د شکایتونو داخلي طرز العمل پر نهایي کولو خپل کار جاري ساتلی.
- په ۲۰۱۷ کال کې، د ښځو په وړاندې د تاوتریخوالي د له منځه وړلو لپاره په ۳۴ ولایتونو کې څارندوی دفترونه جوړ شول. له دغو ۳۴ ولایتي دفترونو په ۲۵ هغو کې یې ښځینه څارنوالې شتون لري.

- دولت په ۲۰۱۷ کال کې خپلې هڅې جاري ساتلي، چې د سولې په پروسه کې د ښځو رول زیات کړي. د جولای پر ۲، پنځه ښځینه غړي د سولې عالي شورا لپاره نوماندې شوې، چې له ټولټال ۶۳ غړو ۱۲ هغه یې ښځې دي، او څلور ښځې په اجرائي هیئت او اته نورې په عمومي اسامبله کې دي.
- دولت په ۲۰۱۷ کال کې د ښځو، سولې او امنیت په اړه د امنیت شورا د ۱۳۲۵ (۲۰۰۰) پریکړه لیک د تطبیق لپاره د عمل ملي پلان پلي کول جاري ساتلي، خو د ښځو گډون زیات او د سولې او امنیت په وده کې د جنډر اړخونه گډ کړي، او په وسله واله جگړه کې د جنډر پر بنسټ له تاوتریخوالي څخه د ښځو او نجونو د ساتنې لپاره گامونه پورته کړي. د عمل د ملي پلان د بودجې او د تمویل د میکانیزم په اړه دولت او ډونرانو ترمنځ مباحثې جاري وې.
- په ۲۰۱۷ کال کې، یوناما خپلې هڅې جاري ساتلي، چې په افغان ملي خدمتونو، د ژوند په سیاسي او ټولنیزو ډگرونو او د سولې په مذاکراتو کې د ښځو گډون زیات کړي. په دغو هڅو کې د اکتوبر له ۱۷ د نومبر تر ۲۲ پورې هغه ډیالوگونه شامل دي، چې د ښځو، سولې او امنیت په اړه د نړیوالې پرانستې ورځې د لمانځلو لپاره ترسره شوي. دغه ډیالوگونه په ټول هیواد کې د انتخابي پروسې په ټولو برخو کې د ښځو د گډون پر تقویه کولو متمرکه شوي.
- د جزا نوی قانون تر دغه قانون لاندې د ښځو لپاره چې مشخص جرمونه ترسره کوي، د زنا په گډون، د سزا شدت کموي. که څه هم په اگست کې له دغه قانون د ښځو په وړاندې د تاوتریخوالي فصل لرې کړای شو، چې یو شمیر دغه کار د ښځو د ژوند او حقونو د ساتنې په اړه د حکومت د ژمنې په مراعات کولو کې یو شاتگ گانه.
- حکومت د ۲۰۱۷ کال د مارچ پر ۸، د ښځو د اقتصادي ځواکمنتیا لومړیتوب لرونکي ملي پروگرام پیل کړ او د اگست پر ۸ یې د ښځو د ځواکمنتیا په اړه اجرائیه کمیټه تاسیس کړه، خو د ملي او نړیوالو همکارانو ترمنځ د لوړې کچې همکاري تسهیل کړي.
- د اپریل پر ۱۸، د افغانستان د لومړۍ میرمن دفتر د ماشومانو له وخته د مخکې ازدواج د له منځه وړلو لپاره د عمل ملي پلان پیل کړي (۲۰۱۷-۲۰۲۱).
- یوناما په ۲۰۱۷ کال کې له مدني ټولنې، د افغانستان د بشري حقونو له خپلواک کمیسیون او حکومت سره کار جاري ساتلی، چې د بشري حقونو د سرغړونو په وړاندې معافیت پای ته ورسوي او د قربانیانو لپاره د عدالت او د خسارې جبران په لټه کې شي.
- یوناما د دولت او حزب اسلامي (کلبدين) ترمنځ د ۲۰۱۶ کال د سولې د تړون د موادو په اړه پوهاوی لور کړ، کوم چې د دغې ډلې د مشرانو لپاره معافیت تضمینوي او په دغې پورې د زیاترو بندیانو خوشي کول پېښیني کوي، کوم چې ښایي د یو شمیر هغو اشخاصو د عدلي تعقیب مخه ونیسي، چې په جنګي جرمونو، نسل وژنې، د بشریت په وړاندې په جرمونو او د بشري حقونو په نورو شدیدو سرغړونو تورن دي.

- په ۲۰۱۷ کال کې، یوناما د انتقالي عدالت د همغږۍ له ډلې سره کار وکړ، کوم چې د مدني ټولنې له ۲۰ سازمانونو څخه تشکیل شوی، خو د پابېدونکې سولې او پخلاینې د پروسې هڅو ته وده ورکړې. د نومبر پر ۲۶، دغې ډلې د نړیوالې جنایې محکمې د څارنوال د دفتر د هغې پریکړې ملاتړ وکړ، چې د نړیوالې محکمې د محاکماتو وړاندې د رسیدګي له دیوان څخه یې په افغانستان کې د بشري حقونو د سرغړونو د رسمي څیړنو د پیل کولو غوښتنه کوله.
 - یوناما په ۲۰۱۷ کال کې د سولې ۳۴ لار نقشې نهایی کړې، چې په تیرو کلونو کې د ترسره شویو ځایي سلا مشورو په پایله کې جوړ شوي. د سولې دغه ولایتي لار نقشې به د مدني ټولنې د سازمانو لپاره د داسې وسیلو په څیر کار ورکړي، چې له حکومت سره یو ځای شي، خو د قانون حاکمیت او بشري حقونو ته درناوي بسیج او له معافیت سره مبارزه وکړي.
 - د ۲۰۱۷ په مارچ کې، دولت د بنځو په وړاندې د تبعیض د له منځه وړلو کمېټې ته د افغانستان د مهالني دریم راپور لیکل پیل کړل، کوم چې باید د ۲۰۱۷ کال په جولای کې سپارل شوی وای، خو اوس تمه کیږي چې د ۲۰۱۸ په مارچ کې به وسپارل شي.
 - په اپریل کې، د افغانستان د دویم مهالني راپور تر کتنې مخکې، یوناما د شکنجې ضد کمېټې ته په ژبوا کې د یوې تړلې غونډې په ترڅ کې لنډ معلومات وړاندې کړل.
 - د اګست پر ۱۵، افغان حکومت د بشري حقونو شورا ټولو ځانګړو طرز العملونو ته یوه دايمي بلنه صادره کړه، چې د ملګرو ملتونو د بشري حقونو له میکانیزمونو سره یې د دايمي ګډون اراده په ډاګه کوله، خو په هیواد کې د بشري حقونو درناوي ته وده ورکړي او د ماموریت لرونکو له تجربه لرونکو ارزونو او سپارښتنو څخه ګټه واخلي.
 - د اکتوبر پر ۱۶، د عمومي اسامبلې له خوا افغانستان د ۲۰۱۸ کال له جنوري څخه، د بشري حقونو د شورا د غړي په څیر د دريو کلونو لپاره وټاکل شو. پر دې کار روان دی، چې د حکومت هغه داوطلبانه تعهدات او ژمنې عملي شي، کومې چې د قانون د حاکمیت، د بنځو او ماشومانو، د داخلي بې ځایه شویو وګړو او ګډوالو د حقونو او د احتساب د تقويې اړوند عناصر رانغاړي.
 - یوناما په ۲۰۱۷ کال کې د ملکيانو د ساتنې او د بشري حقونو د مدافعینو او د تاوتریخوالي د ژوندي پاته شویو قربانیانو لپاره د ملاتړ برابرولو په تړاو د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون سره خپل کار جاري ساتلي او د ملګرو ملتونو د بشري حقونو له میکانیزمونو سره د همکارۍ د بسیج کولو لپاره یې په لوړه کچه سلا مشورې ترسره کړې.
 - په ۲۰۱۷ کال کې، یوناما او د افغانستان د بشري حقونو خپلواک کمیسیون ۵۹ داسې مناسبات تنظیم کړي، چې د مدني ټولنې د فضا پر ساتلو او پراخولو، دغه راز د بیان پر ازادې او د سولې او پخلاینې پر ټول شموله پروسو یې تمرکز کاوه. په ۲۷ ولایتونو کې په دغو مناسباتو کې ۱۴۷۵ ګډونوال شامل وو، چې نږدې یو په دریمه برخه یې بنځې وې.
- له معافیت سره د مبارزې او د لا زیات انتقالي عدالت په اړه حقوقي او پالیسي په کچه پیاوړی پوهاوي او د هغو ملاتړ
- د بشري حقونو د نړیوالو تړونونو او کنوانسیونو او د بشري حقونو د شورا تر ملاتړ لاندې د افغانستان له نړیوالې مهالنۍ کتنې د رامنځ ته شویو سپارښتنو د تطبیق په اړه د دولت د راپور ورکولو د شرایطو پوره کول

د افغان حکومت او د افغانستان د بشري حقونو د خپلواک کمیسیون لور شوي ظرفیت او ژمنتوب، چې د بشري حقونو د افغان ملي ادارو په څیر بشري حقونو ته درناوي وکړي، هغه وساتي او وده ورکړي

۵. اقتصادي او ټولنيز پرمختګ

معیار: د نړیوالې ټولنې په مرسته د دولت هغه پالیسي گانې، چې پایښودنکې اقتصادي پراختیا ته وده ورکوي او له عمومي ثبات سره مرسته کوي

د پرمختګ شاخصونه	مقیاسونه
لومړیتوب لرونکي ملي پروگرامونه په نړیوال ملاتړ او تایید طرح او تطبیق شوي	<ul style="list-style-type: none"> د ۲۰۱۷ کال په پای کې، دولت له ۱۰ لومړیتوب لرونکو ملي پروگرامونو څخه دوه هغه چمتو او تطبیقونه یې پیل کړه. پاتې اته نور پروگرامونه د چمتوالي په پړاو کې دي او تمه ده چې په ۲۰۱۸ کال کې به نهایی او پیل شي. د ۲۰۱۷ کال په لومړیو کې، دولت د بنځو د ځواکمنتیا لومړیتوب لرونکي ملي پروگرام بشپړ او تطبیق یې په مارچ کې پیل کړ. د ولسي تړون ملي پروگرام تطبیق د ۲۰۱۷ په مۍ کې پیل شول. د ډسمبر تر ۳۱ نېټې، د استخراج سکتور د پراختیا لومړیتوب لرونکي ملي پروگرام د حکومت د اقتصادي عالي شورا د تایید په وروستیو پړاونو کې و. په ۲۰۱۷ کال کې د بناري پراختیا، کرنې، زیربنا او قضا په اړه د لومړیتوب لرونکو ملي پروگرامونو طرحې جوړې شوې. په ۲۰۱۷ کال کې د هیواد په زیاترو برخو کې د روانې جګړې له امله، دا په زیاتیدونکي ډول خورا ستونزمنه ده چې په ټول هیواد کې پروگرامونه په برابر ډول تطبیق شي، په تېره بیا په کلیوالو سیمو کې. د ډسمبر تر پایه د ولسي تړون ملي پروگرام، چې موخه یې په کلیوالي سیمو کې د بنسټیزو خدمتونو او محسوسې پرمختیا برابرول دي په ۳۲ ولایتونو، ۱۰۱ ولسوالیو، ۴ ښارونو او نږدې ۵۰۰۰ ټولنو کې پلی شوی.

- د ۲۰۱۷ د ډسمبر تر پاي، د جنډر او د بنځو چارو کمېټې، چې د ولايتي حکومت په کار کې د جنډر د تساوي نوښتونو شاملولو مسووليت لري، په ټولو ۳۴ ولايتونو کې تاسيس شوې.
- د ۲۰۱۷ کال په لومړيو ۱۰ مياشتو کې، دولت خپل عايدات ۱،۸۹ بليون ته په رسيدو سره ۱۴ سلنه لوړ کړل، چې دغه زياتوالی د ماليې غونډولو په تنظيم او اجرا کې د اصلاحاتو په پايله کې رامنځ ته شوي. پر اقتصاد د غير رسمي سکتور د تسلط له امله، د ماليې زياتره عايدات له کمږاتو، سترو ماليه ورکوونکو او غير مالياتي سرچينو څخه راغونډ شوي.
- د عايداتو په راغونډولو کې له اصلاحاتو سره سره، له دولت څخه تمه کيږي چې په ۲۰۱۷ کې د بودجې د لگښت يوازې ۴۰ سلنه تاديه کړي، چې د داخلي ناخالص توليد ۱۵ سلنه مالي تشه پر ځای پرېږدې، کوم چې د پلان له مخې په ۲۰۲۰ کې بايد ۱۷،۴ سلنې ته لوړه شي. نو له دې امله د بنسټيزو خدمتونو په وړاندې کولو او د پرمختيايي پروگرامونو د تطبيق لپاره په بودجه کې د ملکي پرمختيا بهرنۍ مرسته خورا اړينه او مهمه ده.
- له دې سره سره چې په ۲۰۱۷ کال کې روانې جگړې د نا امنۍ او بې باورۍ چاپيريال رامنځ ته کړي او اقتصادي وده يې محدوده کړې، اقتصادي وده په ۲۰۱۹ کې له ۲،۲ څخه په ۲۰۱۷ کې ۲،۶ ته په کمه اندازه لوړه شوې.
- د سوداگريز چاپيريال د ښه کولو او کمزورې ودې د مخنيوي لپاره، دولت د ماليې يو شمير تدابير په پام کې نيول، لکه د اضافي شوي ارزښت ماليه، کوم چې د سوداگري لپاره مالياتي پروسه ساده کوي.

۶. سيمه ييزه همکاري

معیار: د سوکالی، سولې او ثبات د ملاتړ لپاره دوامداره او اغيزمنه سيمه ييزه همکاري

مقیاسونه	د پرمختګ شاخصونه
● د ۲۰۱۷ د مارچ پر لومړۍ نېټه، په اسلام آباد کې د اقتصادي همکاري سازمان په ديارلسمه غونډه کې، غړو هيوادونو د اسلام آباد پریکړه لیک او ۲۰۲۵ ليد تصويب کړل، په کومو کې چې د لا زياتې پراخې سيمه ييزې همکارۍ او په راتلونکو ۱۰ کلونو کې د گډ کار لپاره لار نقشې او طرحې جوړې شوې.	د سيمه ييزو ادارو زياته شوې همکاري او زياته شوې سيمه ييزه پانگونه
● د مارچ پر ۱۵ او ۱۶، د افغانستان او پاکستان ترمنځ په لندن کې د لوړې کچې خبرو اترو پر مهال، دې هوکړې ته ورسيدل چې د پولې په اوږدو کې	

سوداگریزه، اقتصادي او امنیتي همکاری پیاوړې کړي. د دغې هوکړې په پایله کې د رسمي پولې دخولې نکتې چې د ۲۰۱۷ په فبروري او مارچ کې د څو اونیو لپاره تړلې شوې، بېرته پرانیستلې شوې.

- د اپریل پر ۱۴، په افغانستان کې د پخلاینې په اړه په مسکو کې یو کنفرانس ترسره شو، چې افغانستان، چین، هندوستان، ایران، قزاقستان، پاکستان، روسیې، تاجکستان او ازبکستان په کې ګډون کړی و. ګډونوالو پر دې ټینګار کاوه، چې په افغانستان کې جګړه نظامي حل نه لري او باید د امنیت شورا د پریکړه لیکونو پر بنسټ د افغان خبرو اترو له لارې حل شي. ګډونوالو دغه راز پر طالبانو غږ وکړ، چې له افغان حکومت سره مستقیم خبرې اترې پیل کړي.
- د می پر ۷، د ایران د اسلامي جمهوریت د بهرنیو چارو وزیر له کابله لیدنه وکړه او له لوړ پوړو دولتي چارواکو سره یې وکتل. د افغانستان او ایران د بهرنیو چارو وزیرانو ترمنځ د خبرو اترو په پایله د همکاری دوه اړخیز تړون ترسره او پنځه کاري کمېټې تاسیس شوي چې تړون عملي کړي.
- د جون پر ۸ او ۹، ولسمشر غني په استانه کې د شانګهای د غړیو هیوادونو د مشرانو په سرمشریزه کې ګډون وکړ. د دغې سرمشریزې په اوږدو کې پاکستان او هندوستان د دغه سازمان بشپړ غړیتوب تر لاسه کړ، او پر دې هوکړه وشوه چې افغانستان به سازمان کې هغه مهال شامل شي، کله چې خپلې کورنۍ شخړه حل کړي.
- د اګست پر ۵، ولسمشر غني د ایران د اسلامي جمهوریت د ولسمشر حسن روحاني د لوارې په مراسمو کې په تهران کې ګډون وکړ. دواړو خواوو د د چاپهار بندر او نورو زیربنایي پروژو په ګډون پر امنیتي او اقتصادي همکاری بحث وکړ.
- د اګست پر ۲۷، د افغانستان، چین، پاکستان او تاجکستان لوړ پوړو نظامي مشرانو د تروریزم ضد د همکاری او همغږۍ په څلور اړخیز میکانیزم کې په دوشنبه کې سره وکتل.
- د اکتوبر پر ۱۱، تر اوه کلن ځنډ وروسته د شانګهای سازمان د همکاریو د تماس ډلې ناسته په مسکو کې ترسره شوه. د تماس ډله یوه مشورتي پلاټفورم دی، له افغانستان سره د تروریزم، نشه یي توکو په مبارزه کې مرسته کوي او د سازمان د اقتصادي همکاری د کاري چوکاټ له لارې د هیواد د دوامدارې پرمختیا لپاره ملاتړ برابروي.
- د اکتوبر پر ۱۶، د افغانستان، چین، پاکستان او د امریکا د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزیرانو لوړ پوړو استازو په یوه څلور اړخیزه ناسته کې په مسقط کې غونډه وکړه د افغان دولت او طالبانو ترمنځ بیا د سولې خبرې پیل کړي. د ژمي د پیل په پام کې نیولو سره، افغانستان او پاکستان د ګډوالو د راستنېدنې په همغږۍ هوکړه وکړه.
- د افغانستان په اړه د سیمه ییزه اقتصادي همکاری د اوم کنفرانس پرمهال، چې د نومبر پر ۱۴ او ۱۵ په عشق آباد کې ترسره شو، ګډونوالو د کنفرانس د پروسې او د افغانستان د اقتصادي پرمختیا بیا یادونه وکړه. د کنفرانس په څنډو کې د افغانستان، اذربایجان، جورجیا، ترکیې او

ترکمنستان لور پورو چارواکو د لاجورد ترانسپورتي لارې د جوړولو تړون لاسلیک کړ، چې افغانستان ته په نسبي ډول په زړه پورې یوه لار برابروي، چې خپل تولیدات اروپا ته ولیردوي.

- د نومبر پر ۳۰، د افغانستان، پاکستان او د کډوالو لپاره د ملګرو ملتونو د عالي کمیشنري استازي سره په یوه درې اړخیز کمیسیون کې په استانبول کې راغونډ شول. د ناستې پرمهال کډونوالو د خپلې ژمنې یادونه وکړه چې افغانستان ته د کډوالو په دوامداره ستنېدنې او په ټولنه کې د ادغام په ګډون، د افغان کډوالو د اوږدمهالې بې ځایه کېدنې لپاره د پایښتونکو حل لارو لپاره به منابع په ګډه کاروي.

- د ډسمبر پر لومړۍ نېټې د با امنه او باثباته افغانستان لپاره د سیمه ییز امنیت او همکارۍ په اړه د استانبول پروسې په اړه د آسیا زره اوم کنفرانس په باکو کې ترسره شو. خبرې اترې او مباحثې پر سیمه ییزه همکارۍ او عمومي هڅو متمرکزې وې، چې له تروریزم سره مبارزه وشي او کنفرانس د باکو پریکړه لیک سره پای ته ورسید، په کوم کې چې ګډون کوونکو هیوادونو د ثبات او سوکالیټ په وده کې د سیمه ییزو ادارو پر مرکزي رول ټینګار کاوه او د اقتصادي همکارۍ د پراختیا او د باور جوړونې تاسیس شویو تدابیرو د تطبیق لپاره یې یو ځل بیا خپلې ژمنې نوې او تایید کړې. د آسیا زره- استانبول پروسې د لور پورو چارواکو غونډې په مارچ، سپتمبر او نومبر کې او د تخنیکي سیمه ییزو ډلو غونډې په مارچ، اپریل، اګست او نومبر کې ترسره شوې.

- د ډسمبر له ۴ تر ۶ پورې، له ازبکستان څخه د ولسمشر غني د لومړنۍ رسمي لیدنې په ترڅ کې، ۲۰ دوه اړخیز قراردادونه لاسلیک شول، لکه د ترانزیت او ګمرکاتو د طرز العملونو ساده کول، د امنیت دوه اړخیزه کمیټه تاسیس شوه، په ترمذ ښار کې افغان قونسلګري پرانیستل شوه، له سوړخان دریا څخه تر پلخمرې د بریښنا د لیرد د اضافي ۱۰۰۰ کیلو متره مزي غځولو او له مزار شریف څخه د شبرغان او میمنې له لارې تر هرات پورې د اور ګاډي د لیکې جوړولو موافقه وشوه.

- د ډسمبر پر ۲۱، د ازبکستان د بهرنیو چارو وزیر د وزیرانو د کچې کنفرانس د تنظیمولو لپاره ولسمشر غني تایید تر لاسه کړ، چې موضوع یې "افغانستان- د سوله ییز راتلونکې لار" ده او د ۲۰۱۸ کال د مارچ پر ۲۶ او ۲۷ تنظیم شوی.

- د ۲۰۱۷ د ډسمبر پر ۲۶، د افغانستان، چین او پاکستان د بهرنیو چارو وزیرانو لومړنی ډیالوګ په بیجینګ کې ترسره شو.

- د ۲۰۱۸ د جنوري پر ۲۹، د اندونیزیا ولسمشر جوکو ویدودو له کابل څخه لیدنه وکړه او د اسلامي مرکز، پرمختیایي پروژو او د افغان عالمانو د روزنیزې کمېټې د تاسیس لپاره د ملاتړ وړاندیز وکړ، او اندونیزیا او پاکستان به په افغانستان کې د سولې او پخلاینې هڅې بسیجوي.

۷. د افغان حکومت او نړیوالې ټولنې ترمنځ مشارکت

معیار: د افغانانو له خوا رهبري شوي د همکارۍ د کاري چوکاټ په دننه کې د افغان لومړیتوبونو لپاره د نړیوالې ټولنې له خوا هر اړخیز ملاتړ

مقیاسونه	د پرمختګ شاخصونه
<p>په ۲۰۱۷ کال کې، نړیوالو مرستندویانو د افغانستان د سولې او پرمختیا د ملي چوکاټ سره د خپلو مرستو دوه اړخیز تخصیص تنظیمول جاري ساتلي، چې دغه پروسه به په ۲۰۱۸ کال کې هم دوام پیدا کړي، څرنگه چې لومړیتوب لرونکي ملي پروګرامونو به تر دغه چوکاټ لاندې طرح او پیل شي.</p> <p>د تدارکاتو د ملي ادارې د معلوماتو سره سم، د ۲۰۱۷ کال د ډسمبر تر ۳۱ پورې، د ۷۳۳ لور ارزښت لرونکو پروژو لاسلیک شوي قراردادونه د دغې ادارې پر انټرنیټ پاڼه خپاره شوي.</p> <p>په ۲۰۱۷ کال کې، د ماليې وزارت د عوایدو ریاست له یو شمیر ډونرانو سره دوه اړخیزه سلا مشورې ترسره کړې، چې د ۲۰۱۶ په وروستیو کې د مالیاتي ګډ کاري ګروپ د سپارښتنو د تطبیق په اړه خبرې اترې وکړي، خو له بودجې څخه د باندې پروګرامونو لپاره شفافیت تقویه کړي.</p> <p>د همغږۍ او څارنې ګډ پلاوی او د لور پورو چارواکو غونډه، کوم چې په ترتیب سره د ۲۰۱۷ په جون او اکتوبر کې دایر شوي، پر دې بریالي شول چې د پرمختیا او اصلاحاتو په اجندا کې د ترسره شوي پرمختګ منظم بیا کتنه په لا پراخه او نوې بڼه پیاوړې کړي. په دغو ناستو کې د دولت او نړیوالو همکارانو ترمنځ دوه اړخیزه ژمنې بیا تایید او د پرمختګ لپاره ګامونه په ګوته شول.</p>	<p>د افغانستان د پرمختیا د ملي ستراتیژي او دولتي لومړیتوبونو سره سم زیاته اندازه مرسته</p> <p>د دولت او نړیوالې ټولنې په استازیتوب د تدارکاتو تقویه شوي احتساب</p> <p>د کابل پروسې په ملاتړ کې او د افغان لومړیتوبونو او دوه اړخیزو ژمنو په اړه د ترسره شوي پرمختګ د څارنې د وسیلې په څیر، د همغږۍ او څارنې د ګډ بورډ پیاوړي کول</p>

۸. له نشه یي توکو سره مبارزه

معیار: د کوکنارو په کښت، د نشه یي توکو په تولید او روږدي کیدنه کې د کمیدني دوامداره جریان

مقیاسونه	د پرمختګ شاخصونه
<p>د کوکنارو کښت نه دی کم شوی. په ۲۰۱۷ کال کې، په افغانستان کې د کوکنارو د کښت ساحه ۳۲۸۰۰۰ هکتاره اټکل شوې، چې په ۲۰۱۶ کال کې د اټکل شوې ۱۲۷۰۰۰ هکتاره ساحې په پرتله ۶۳ سلنه زیاتوالی په ډاګه کوي. په ۲۰۱۷ کال کې د اپیومو تولید ۹۰۰۰ ټنه اټکل شوې، چې په ۲۰۱۶ کال کې د ۴۸۰۰ ټنو تولید شویو هغو په پرتله ۸۷ سلنه زیاتوالی په ډاګه کوي، چې په هیواد کې د کوکنارو د کښت ریکارډ جوړوي.</p> <p>نږدې ۱/۴ بیلین امریکایي ډالر، چې د افغانستان د اټکل شوي ناخالص عاید له نږدې ۷ سلنې سره مساوي دی، د اپیومو د تولید د کروندې پر سر ارزښت د ۲۰۱۶ کال په پرتله په ۲۰۱۷ کال کې ۵۵ سلنه لوړ شوی.</p> <p>په ۲۰۱۷ کال کې، د قانون نافذوونکو افغان چارواکو، چې د ملګرو</p>	<p>د کوکنارو په کښت، د نشه یي توکو په تولید او روږدي کیدني په اندازه کې کموالی</p> <p>د موثرې مخنیوي او قاچاق ضد</p>

ملتونو د نشه یي توکو او جرمونو د دفتر له خوا یې ملاتړ کېږي، د نشه یي توکو پر ضد ټولټال ۲۷۹۸ عملیات ترسره کړي، چې په پایله کې یې ۲۳۶۶ کیلو گرامه هیروین، ۶۴۷۵۷ کیلو گرامه مورفین، ۴۷۱۷۸ کیلو گرامه آپيوم، ۲۱ کیلو گرامه متامفتامين، ۲۶۰۸۶ کیلو گرامه چرس، ۲۳۲۲ کیلو گرامه 3,4-MDMA کی تابلېټ (مصنوعي درمل)، ۵۳۰۴۶ کیلو گرامه د لومړني تشکيلوونکي جامد کيميايي مواد او ۷۷۲۷۲ لیتره د لومړني تشکيلوونکي مایع کيميايي مواد ضبط شوي. د دغو عملیاتو په پایله کې دغه راز د هیروینو ۵۰ او متامفتامين جوړونې ۳ لابراتوارونه له منځه وړل شوي، ۳۰۷۸ شکمن اشخاص، ۴۷۷ نقلیه وسیلې، ۲۱۷ وسلې، ۷۴۷ موبایلونه او ۸ مخابري نیول شوي.

په ۲۰۱۷ کال کې، د ملګرو ملتونو د نشه یي توکو او جرمونو دفتر د افغانستان د ۱۸ ولایتونو په ۳۵ ولسوالیو کې د ۶/۵ میلیونو امریکایي ډالرو په ارزښت اوه بدیلې پرمختیایي پروژې پیل کړي، چې ۲۰۰۰۰ کلیوالي کورنۍ یې هدف کړې وې.

په هغو ساحو کې چې پخوا د کوکنارو د کرنې لپاره کاریدلې، په مشروع کرڼه او اړوند خصوصي پانګوونه کې زیاتوالی